

Klášter Svato-Dobrotivský.

Dějepisné vypsání

paměti o klášteře a Sv. Dobrotivě

na základě

pamětní knihy a staršího spisku

od kněze řehole augustiniánské

znovu podává

P. Bernard Maxm. Brand,

kněz řádu sv. Otce Augustina.

V PRAZE 1907.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba.

Nákladem vlastním.

KLÁŠTER SVATO-DOBROTIVSKÝ.

Dějepisné vypsání

pamětí o klášteře a Sv. Dobrotivě

na základě

pamětní knihy a staršího spisku

od kněze řehole augustiniánské

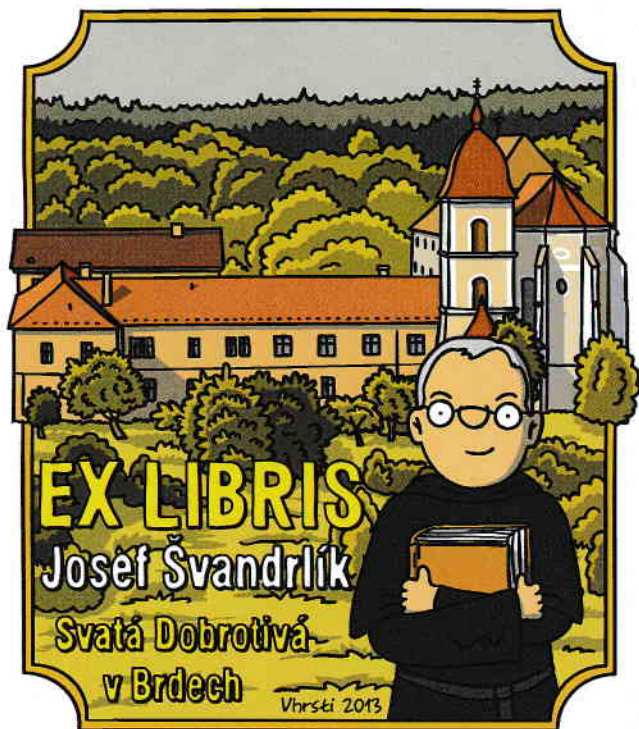
znovu podává

P. Bernard Maxm. Brand,

kněz řádu sv. Otce Augustína.

V PRAZE 1907.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba.
Nákladem vlastním.

In honorem

B. Mariae Virginis

nec non

S. Benignae V. et M.

hujus loci potentissimarum patronarum dedi-
catum.

Předmluva k druhému vydání.

První vydání tohoto spisku bylo brzy rozebráno, čímž dle náhledu podepsaného bylo za dost učiněno přáním těm, kteří se o zdejší starobylé a památné místo zajímali.

Než každoročně byla nová poptávka a nové dotazy těch, kteří si přáli věděti, jakou historii má za sebou zdejší klášter. Sluší totiž poznamenati, že naše svatyně jest známá jako starobylé místo, ležící v rozkošné krajině hlubokých hvozdů ve středu Brd. A proto v létě bývá hojně navštěvována. Z té příčiny odhodlal se podepsaný k novému vydání přítomného spisku, jež na mnohých místech doplnil, po případě rozšířil.

Nemám jiného přání, než aby laskavý čtenář přijal tuto knížku a z ní poznal, jak proslavené jest místo toto.

Ve Svaté Dobrotivé, na slavnost nejblaho-slavenější Panny Marie, Matky dobré rady, léta P. 1907.

P. Bernard Maxm. Brand, O. S. A.

Díl první. Vypravování o klášteře.

1.

Založení kláštera a uvedení řeholníků augustiniánských.

Mezi památná místa ve staroslavném král. Českém vším právem počítati sluší také klášter Svato-Dobrotivský, jenž leží v okrese Rokycanském, na nynějším panství Zbirožském. Klášter Svato-Dobrotivský nazýval se původně klášteřem na Ostrově neboli klášter Ostrovský. Jestli pak zakladatelem jeho šlechtický rod pánů Zajícův, jenž kolem Sv. Dobrotivě celou krajinu v držení měl.

O rodě pánů Zajíců kroniky a pověsti podávají velmi mnoho zpráv, jež buď dějepisně dokázány jsou nebo toliko na rozličných nejistých podáních se zakládají; to ale jisto jest, že členové z rodu toho zastávali často důležité úřady na dvoře královském.

Nejstarší zprávy kladou původ rodu Zajícovského až do prvních dob země České a dí, že Zajícové jsou potomci starého rodu šlechtického pánů Pštrosů, odtud tak nazvaných, že měli ve

svém erbu pštrosa, kteří prý s našim praotcem Čechem do naší vlasti se přistěhovali. Z rodu toho nejvíce vynikali Sudivoj a syn jeho Budi-voj, o němž vypravuje pověst, když vyšel si jednoho dne pro zábavu na hon na Kačí Horu, že utkal se s divokou sviní, kterou za uši lapiv a vzav ji na sebe, přinesl kněžně Libuši na Liblín. Kaša, sestra její, pojala pak Bivoje pro jeho statečnost za manžela a zplodili syna Rodislava, který pro hrdinný skutek otcův nazýván byl »Sviní hlava«, kterou nosil také ve svém erbu.

Z těchto pánů, kteří měli nyní ve znaku svém hlavu sviňskou, jsou známi Tumaň a Kumaň*) a ti z návodu bezbožné Drahomíry, jsouce sami ještě pohany, zardousili l. P. 920 na hradě Tetině sv. Ludmilu. Za tento bohaprázdný skutek byli od Drahomíry bohatě odměněni; neboť Tumaň obdržel Vranovice, kde prý vystavěl sobě sídlo a odtud prý ta osada nazývala se Tmaň (doposud jest u Hořovic vesnice téhož jména) a Kumaň dostal zase Vlodek, jinak řečený Valdek, kde sobě sídlo vystavěl, k němuž přináležela ves Kvaň, jež až doposud pod tím jménem přichází.

Než potomci jejich mezi sebou byli stále nesporní a ustavičně se hašterili, až je konečně král český Přemysl Otakar l. P. 1225 usmířil, a aby budoucně všechny sváry a ruznice mezi nimi urovnal, erby jim přísně ustálil. Od té doby nosili potomci Tumaňovi z Vranovic ve znaku dvě sviňské hlavy a tolikéž lvův a proto sami sebe zvali Lvové; potomci Kumaňovi měli ve znaku taktéž dvě sviňské hlavy, ale místo lvů nosili dvě zajíců a odtud nazývali se Zajícové;

*) V. V. Tomek nazývá je: Tuňa a Homoň.

ostatním pak členům toho rodu ponechána byla původní hlava sviňská.

Než dějepisně zjištěno jest, že Zajícové byli mocnou větví staročeského panského rodu Buziců, kteří nosili ve znaku svém kančí hlavu ve zlatém poli, k níž rod Zajíců připojil ještě zajíce běžícího v modrém poli. Nejstarší známý člen z rodu Buziců jest Jetřík [Jetříšek],*) jenž padl dne 8. října 1110 v udatném boji s Poláky. Jiný člen téhož rodu, Jurik, připomíná se ke konci prvé poloviny XI. století, jenž byl nejvyšším maršálkem královským a účastnil se křižácké výpravy do Jeruzaléma, kde též zahynul. Z tohoto mocného panského rodu pocházejí pánové z Valdeka, Třebouně, Žebráka, Hasenburka, Šellenberka a z Rožmitála, kteřížto poslednější ve znaku svém nosili místo zajíců lvy.

Historicky zjištěný předek z rodu Zajícovského, Oldřich Zajíc,**) jenž byl purkrabím, pak podčísím a posléze nejvyšším purkrabím, jest dle všech okolností zakladatelem hradu Valdeka, po němž se psal pán z Valdeka.

A právě tento Oldřich z Valdeka založil r. 1262 nedaleko svého sídla klášter nazvaný

*) Martinus Cutenus dle překladu Veleslavínova o tomto rodu uvádí tuto pověst: »L. P. 1110 měsíce října Soběslav, bratr mladší Vladislavův s vojvodou Polským do Čech, chtěje knížetem býti, vtrhl, a tu Poláci od Čechův jsou poraženi a Rožmberští na slovo vzati. Téhož také času Dietřich Buskovec, rek český, knížete Vladislava dvořenínem byl, kterýž sviní divokou v lese za uši popadnuv, knížeti živou přinesl, a tu jemu štít dán a v něm hlava divoké svině. Od toho Dietřicha páni Šelmberkové a jiní, kteříž hlavu sviňskou za erb mají, počátek vzali.«

**) Dle Paprockého: Diad. de Hazenb. pag. 14, a dle Batbina: Miscel. I, 7. sect. 1. p. 109, rodiče jeho byli Zdislav a Helicarda z mocného rodu pánů Širhovských.

»Ostrov«, jenž jinak také sluje klášter Svato-Dobrotivský.

O příčině založení tohoto kláštera nemáme žádných určitých zpráv, takže v této příčině jsme poukázáni toliko na pověsti a rozličné legendy.

Dle jedné legendy tímto založením chtěl prý Oldřich usmířiti vinu svého předka, jenž zavraždil sv. Ludmilu. Jiní zase uvádějí za nejbližší příčinu založení kláštera Ostrovského slib, jejž učinil Oldřich, když navrátil se zdrav z bitvy u Kressenbrunnu a Otokar II. zvítězí nad Belou, králem Uherským.

Než proti těmto jinak nezaručeným zprávám slušno připomenouti, že pan Oldřich Zajíc byl mužem neobyčejné zbožnosti,*) kteréžto jediné přičiní dlužno, že stal se zakladatelem kláštera na Ostrově.

O založení kláštera udržuje se obyčejně následující pověst**):

»Když pan Oldřich na svém hradě Valdeku dne 24. března 1262 v noci ve své ložnici spal, zaslechl libý vánek, který ho probudil ze sna. Prohledávaje pak všechno ve své ložnici, spatřil ku svému podivení dva krásné a spanilé muže (byli to svatí apoštolové Petr a Pavel), kteří ho takto oslovili: »Oldřichu, víť Pán Bůh, co obmyšlíš a žádáš, stane se; vstaň, oblec se hbitě, pojď s námi!« Oldřich uposlechl hlasu knížat apoštolských a s nimi na cestu neznámou se vydal, a sotva že několik kroků učinil, objal ho libezný větřík, jenž jej v okamžiku přenesl na místo uprostřed hustých lesů položené a Ostrov

*) Pubička: Chron. Geschichte V., 336.

**) Balbin: Auct. I. Hist. S. Mont. č. 6.

řečené, kteréžto místo asi hodinu cesty od hradu Valdeku vzdáleno jest. Zde objevila se panu Oldřichovi velmi krásná Panna, jejíž neobyčejně krásnou a spanilou postavou byl jako u vytržení a nad míru dojat. I řekl mu jeden z apoštolů, sv. Petr: »Oldřichu, vidíš-li a znáš-li tu předústojnou Pannu?« Načež Oldřich odpověděl: »Vidím, ale nevím, kdo a odkud jest? Jak živ jsem nic tak krásného neviděl.« Nyní svatý apoštol Petr vyjevil jemu vidění to, řka: »Rodička Boží jest to, kterou často vzýváš a žádáš, aby za tebe u Syna svého orodovala.«

Po slovech těch padl Oldřich na kolena svá a klaněl se velebné Matce Boží, jež k němu v tato slova promluvila: »Oldřichu, tato jest Syna mého i má, nás obou vůle, abys na tomto místě, kde mne státi vidíš, dal ke cti jména mého co nejdříve vystavěti klášter a do něho uvedl služebníky mé, začaž budeš míti od Syna mého a Pána svého hojnou odplatu.« Po té hned blahoslavená Rodička Boží zmizela, jakož i oba mužové, knižata apoštolská, kteří se byli před tím objevili Oldřichovi v ložnici jeho. I zůstal pan Oldřich nyní samojediný v krajině lesnaté a hledal cestu, kudy by se mohl navrátiti do sídla svého. Když konečně po dlouhém hledání došel až ku hradu svému Valdeku a klepal na vrata hradní, aby mu otevřeno bylo, vrátný, jenž pánu svému přišel otevřít, velice se tomu divil, jak pán jeho mohl z hradu uzavřeného odejít, když mu neotevíral, a tudíž uctivě se pána svého tázal: »Pane, kterak's vyšel, an jsem ti neotvíral?« A za odpověď řekl pan Oldřich: »Vůle Boží.«

Po tomto zázračném výjevu pan Oldřich Zajíc z Valdeku stále o tom přemýšlel a bez ustání tou se zanášel myšlenkou, aby mohl ku

cti Panny Marie založiti kostel a klášter. I neváhal tedy dlouho s úmyslem svým, a dva dny po vidění svém, dne 26. března 1262, položil první základy k dílu svému a vyžádal si k tomu dovolení od Přemysla Otokara II. Se stavbou kláštera i kostela se rychle pospíchalo, takže za rok mohli již řeholníci započítí svou blahodárnou činnost.

Než pan Oldřich Zajíc byl nyní na velikých rozpacích, jaké služebníky do nově zbudovaného kláštera uvéstí má. Avšak i v tomto případě byl od anděla ve snu ponaučen, že jsou to řeholní poustevníci řádu sv. Otce Augustina, kteří již tehda v Pivoňce sídla svá měli.

Augustiniáni původně bylo společné jméno rozličných řeholních družstev a společenstev, která řídila se řeholí sv. Augustina, ač jinak velmi často mimo jméno nemívala nic společného a nezdávka se navzájem od sebe lišila. Sv. Augustin, učitel církevní a jeden z největších biskupů, narodil se dne 13. listopadu 354 v Tagastě v Numidii Africké, kdež otec jeho Patrik (Patricius) byl římským úředníkem (decurio).

Patrik byl tělem i duší Římanem a spolu i pohanem a proto si přál, aby syn jeho Augustin, mládenec neobyčejných schopností, věnoval se službám římským; krátce před smrtí přijal Patrik křesťanství. Matka Augustinova, svatá Monika, horlivá křesťanka, přála si zase, aby synáček její byl vychován ve křesťanství.

Poněvadž otec Augustinovi ve všem hověl a nadlehčoval jeho výstřednostem, stalo se, že Augustin ve svém mládí natropil mnoho zlého a přiznával se veřejně k sektě kacířských Manicheovců; sv. Monika však nepřestávala za syna

svého se modlití, aby přiveden byl na cestu křesťanské dokonalosti.

Roku 384. přičiněním římského praefekta Symmacha stal se v Miláně učitelem řečnictví, při čemž zabýval se studii filosofickými a prodělával těžký boj duševní, nevěda si ani pomoci ani poraditi ve své duševní rozervanosti, až konečně na radu svých přátel Alipia a Nebriodia a později také ještě Simpliciana, počal se obíratí zásadami křesťanskými, což ho přivedlo k tomu, že studoval knihy Písma sv.

Než, život v Miláně se Augustinovi znechutil tak, že po dvou letech (r. 386.) odebral se se svými druhy na venek a přebýval na statečku*) svého přítele Verekunda, kde vedl život zdržlivý a plný zapírání a zbožného rozjímání po příkladě prvních poustevníků, zvláště svatého Antonína. A hle, tento pobyt na venkově značí veliký obrat v životě Augustinově; neboť tento rozjímavý život, jakož i dojemná kázání svatého biskupa Ambrože mocně působily na Augustina, že opustil všechna pouta, která ho se světem držela a dal se na Bílou sobotu r. 387. ve věku 33 let v Miláně od sv. Ambrože pokřtiti.

Od této doby nastává veliká a rozsáhlá činnost Augustinova na poli církevním.

V pozdním létě r. 388. odebral se Augustin z Milána přes Řím — kde ústně i písemně potíral kacířskou sektu Manicheovců — a přes Karthaginu do svého rodiště, prodal všechny statky po otci zděděné a výtěžek za ně stržený rozdál chudým. Zde po tři léta se svými přáteli vedl život od světa úplně odloučený, podobný zcela životu klášternímu, při čemž svými vě-

*) „Villa Cassiacum“.

deckými spisy tak se proslavil, že r. 391. proti své vůli byl na kněze posvěcen.

Jako kněz nevzdal se ani na okamžik svého přísného života, nýbrž v něm s větší ještě horlivostí pokračoval.

Krátce po té (roku 395.) byl posvěcen na biskupa a ustanoven za pomocníka staříckého biskupa Hipponského, Valeria, s právem následnictví. A od této doby počala Augustinova nejskvělejší činnost, kdy veškeré své, v pravdě neobyčejné vědomosti mohl věnovati církvi sv.

Rovněž jako biskup, jsa milovníkem tichého života, pokračoval ve svém způsobu života klášterního, shromáždil kolem sebe kněžstvo, aby je naučil pravidlům řeholním a vzdělal ve vědách. Tím stal se Augustin zakladatelem života klášterního; neboť napsal pro kněžstvo kolem sebe shromážděné pravidla společného života, dle kterých se později řídili obyčejně duchovní v sídle biskupa a sluli kanovníci.*)

Pravidla života řeholního, jak je sv. Augustin ustanovil, obsažena jsou v reguli (řehole), která se nazývá řehole sv. Augustina a dle níž se spravuje v církvi sv. mnoho řádů církevních až po dnešní doby.

Způsob života poustevnického tak, jak jej sv. Augustin zařídil, záhy po jeho smrti (430.) rychle rozšířil se po Africe, odkud přešel brzy do Evropy. Zvláště v Itálii tvořila se rozličná řeholní družstva, která majíce za základ řeholi sv. Augustina, navzájem více méně od sebe se lišila.

Nejhlavnější družstva poustevníků byla:

*) Pravidlo, dle něhož duchovní žili, sluje canon a odtud pojmenování canonicí — kanovníci.

1. Vilémité, nazvaní dle sv. Viléma Malevallenského († 1157), kteří byli rozšířeni v Itálii, pak v Německu a Uhrách, Belgii a ve Francii, a záhy rozštěpili se na jiná menší družstva řeholní.

2. Jambonité neboli krátce Bonité. Zakladatelem byl sv. Jan Bonus (* 1168 v Mantově), jenž z počátku vedl život výstřední; ale obrátiv se, trávil nedaleko města Ceseny přísný život poustevnický. Záhy shromáždil kolem sebe více společníků, jímž papež Innocenc IV. předsal řeholi sv. Augustina a potvrdil je jako kongregaci poustevnickou.

3. Brikínští poustevníci dle místa zvaného S. Blasius de Bricinis v Ankoně. Byli potvrzeni od papeže Řehoře IX. a dostali r. 1234. od něho řeholi sv. Augustina.

4. Toskánští poustevníci od Nejsv. Trojice. Žili z počátku beze vsí řehole a bez slibů, až jim r. 1243. Innocenc IV. předsal řeholi augustiniánskou.

5. Kající bratří Kristovi, kteří rozšířili se po Itálii a Francii.

Vedle těchto hlavních kongregací žilo ještě více menších řeholních družstev rozptýleně v rozličných krajinách.

Všichni tito poustevníci neměli mezi sebou žádného spojení a různili se na vzájem jak observancí, tak i oděvem; neboť někteří nosili oděv černý, jiní zase bílý nebo popelavý a p.

Z té příčiny papež Innocenc IV. zanašel se myšlenkou všechny tyto poustevníky spojit v jeden řád a na ten účel nejdříve sjednotil (r. 1243) všechny poustevníky žijící v Toskáně v jednu kongregaci, zvanou »kongregací augustiniánskou«, ustanoviv jí za protektora Richarda kar-

dinála de S. Angelo, aby zastával se zájmů této kongregace a spolu působil, aby i ostatní družstva poustevnická se k ní připojila.

Konečně za papeže Alexandra IV. byli povoláni do Říma všichni představení jednotlivých kongregací, aby si zvolili společného generala. Za předsednictví zmíněného kardinála protektora byl zvolen za generala převor Bonitů Lanfrank Septala z Milána a v úřadě svém potvrzen. Spojení toto stalo se r. 1256. a papež zláštní bullou: »Licet ecclesiae« *) potvrdil takto sjednocený řád a nazval jej: »řádem poustevníků sv. Otce Augustina.«

Pojmenování »poustevníků« podržel papež pouze na památku, že řád tento povstal z pravých poustevníků; neboť Augustiniáni nežili již více na pouštích, nýbrž v osadách lidnatějších, zanášejíce se duchovní správou, vyučováním a vědou.

Než některé kongregace nechtěly zůstat v unii a zpěchovaly se uznati nově zvoleného generala; zvláště byli to Vilémité, kteří nejvíce proti spojení brojili, takže jenom část v r. 1266 se podrobila; ostatní pak tvořili pro sebe zvláštní řád Vilémitů.

General Lanfrank Septala rozdělil celý řád na čtyři provincie: italskou, francouzskou, španělskou a německou, ku které poslední přidělil také Čechy a v čelo každé provincie byl postaven provincial.

Prvním provincialem německé provincie byl (1256.—1264.) Ital, P. Quido Salanus, který poustevníky augustiniánské do našeho kláštera uvedl dne 13. května 1263., při kteréžto příle-

*) Bull. Rom. I. 135, seq. ed. Lugd.

žitosti pražský biskup Jan III. z Dražic (1258. až 1278.) společně s Jindřichem, biskupem Jatunským, chrám Ostrovský ke cti Zvěstování Panny Marie posvětil.

Budiž dále připomenuto, že sám papež Urban IV. řeholníky sv. Augustina králi Českému zvláštní bullou doporučil, kteráž doslovně zní:

Urbanus, Episcopus, servus servorum Dei.

Charissimo in Christo Filio, Illustri Regi Bohemiae salutem et apostolicam benedictionem!

In laetitia tunc debet accedere, si ad illa, per quae Regis aeterni gratiam promereri possis, nostris precibus inducaris; sane in domibus Fratrum Eremitarum Ordinis sancti Augustini pro divini honore nominis ferventer insistitur laudibus Redemptoris; quare decens et dignum dignoscitur, ut Fratres ipsi per devotos Christi fideles optimi favoris subsidio foveantur. Cum itaque, dilecti Fili, Priores et Fratres praedicti Ordinis Regni tui cupiant, sicut asserunt, tui favoris obtinere praesidium, ut a malignantium expediti calumniis, liberior possint insistere obsequiis omnium Conditoris, Serenitatem tuam attente rogandam duximus et monendam, quatenus eosdem Priores et Fratres pro divina et nostra reverentia commendatos habeas, nec ipsos in personis et bonis suis ab aliquibus laicis, quantum in te fuerit, molestari permittas, praesentes nostras in hac parte impleturus, ut Nos, qui Deum in pauperibus et Religiosis personis honorare cupimus, Excellentiae tuae Spirituales exinde gratias referamus.

Datum apud Urbem Veterem V. Idus Januarii, Pontificatus nostri Anno secundo.

Klášter Sv. Dobrotivský.

Překlad této bully papežské zní v jazyku českém takto :

Urban, biskup, služebník služebníků Božích.

Nejmilejšímu v Kristu Synu našemu vznešenému králi Českému, blaho a apoštolské požehnání!

K radosti naší tehdy to přičiniti má, jestliže k tomu, v čem Krále věčného milosti zasloužiti si můžeš, přivést se dáš; zajisté že v domech bratří poustevníků řádu svatého Augustina pro čest jména Božího horlivě se pracuje ve chválení Vykupitele našeho; proto za slušné a spravedlivé se uznává, aby oni bratří zbožnými křesťany za pomoci největší přízně podporováni byli. Když tedy, milený Synu, převorů a bratří řečeného řádu království tvého žádají si, jak sami praví, přízně tvé dosíci záštity, aby od zlomyslníků pohan zbaveni svobodněji mohli státi službám všem svého Zakladatele, Jasnost tvou bedlivě požádati jsme uznali a napomenouti, abys tak dalece tytéž převory a bratry pro Boží a naši úctu doporučený měl, aniž bys dovolil, aby v osobách a statcích svých, jak dalece na tobě by bylo, od některých laiků obtěžováni byli, přítomné naše prosby plně, abychom My, kteří si Boha v chudých a duchovních osobách ctíti žádáme, tvé Excellenci z toho duchovní milosti vzdáti mohli.

Dáno v Městě Starém, dne 28. ledna, našeho velkokněžského úřadu roku druhého.

Bulla tato podle sdělení zdejší knihy pamětní nachází se u sv. Tomáše v Praze v tak zvané knize: »Liber Thomaeus« fol. I. pag. 1., a neprávem se za to má, že papež Urban IV. bullou touto vyznamenal klášter Pražský, vždyť konvent

u sv. Tomáše tehdy ještě ani neexistoval, jelikož bulla datována jest dne 28. ledna 1263 a Pražský klášter teprve r. 1285 byl od opata Břevnovského Christiana na přímělu krále Václava II. Augustiniánům přenechán.

Augustiniáni, byvše do kláštera na Ostrově uvedeni, bohatě byli od šlechtěného Oldřicha nadáni, což jim biskup pražský zvláštním listem potvrdil, který ovšem později se ztratil. Avšak opis listu toho zachoval Paprocký,*) a zní takto:

Joannes Dei gratia Pragensis Episcopus.

Universis praesentes literas inspecturis salutem in Domino sempiternam!

Exercentibus et exercere cupientibus opera pietatis libenter favorem Pontificalis Officii, quantum debere posumus, impartimur. Supplicavit Nobis Dominus Ulricus Waldek Sub-Pincerna Domini Nostri Ottogari, Regis Bohemiae, Christianissimi Ducis Austriae et Styriae et Marchionis Moraviae, ut sub donatione sua perpetua, quam bona temporalia pro aeternis felici commercio commutare cupiens, fecisse dignoscitur, Religiosis Viris et Fratribus Eremitis Ordinis S. Augustini de Ostrow, testimoniales literas nostras et confirmatorias cum subscriptione testium, qui praesentes aderant, iisdem fratribus ad aeternam rei memoriam concedere dignaremur. Nos vero piis et favorabilibus petitionibus hujus modi benignum, sicut decet, assensum impartiri volentes tenore praesentium protestamur, quod praemissus Dominus Ulricus de Waldek, in nostra et Venerabilis Fratris nostri Jatuesiae Episcopi

*) Rovněž Balbín: Auct. I., cap. VI., § 2, tento list uvádí.

ac Testium infra scriptorum praesentia, donationem, quam pietatis intuitu Priori et Fratribus praefatis de Ostrow fecerat expressis nominibus omnium rerum, quas eis donaverat, voce propria publicavit, videlicet: Primo praecipuum locum, in quo Ecclesia et Monasterium dictorum Fratrum situm habet, Ostrow scilicet: item Ostrow et Kwaň villas et quidquid idem Nobilis habuitistius donationis tempore in Wisseradicz cum universis agris, campis, pratis, nemoribus atque silvis et omnibus aliis pertinentiis, memoratis Priori et Fratribus ac etiam usum metalli cujusque, quod in antedictis possessionibus vel earum parte contingerit aliqua reperiri, dedit liberaliter et concessit, ab ipsis et eorum successoribus jure haereditario possidendas in perpetuum nihil juris sibi suisque haeredibus reservans in Monasterio eodem et Bonis jam dictis praeter hoc totum, quod ipse et sui haeredes propriis laboribus et expensis toto posse defendent Monasterium divinae retributionis intuitu et omnia Bona ista et alia, quae dicto Monasterio devotione fidelium in posterum conferentur et donationem hanc piam, laudabilem et honestam dignis a Domino laudibus commendantes autoritate, qua fungimur, confirmamus. Nulli ergo omnino liceat hanc nostrae Confirmationis paginam infringere, aut ei ausu tenerario contraire, si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Dei omnipotentis et nostram et anathematis sententiam se noverit incursum.

Acta sunt haec Anno Domini MCCXLIII. in die Dedicationis Domus Dei, quam in Monasterio saepe dicto una cum Honorabili Fratre nostro praescripto Henrico, Jatuesiae Episcopo, divina nobis favente gratia peregrinus tertio Idus Maji

in honorem et memoriam S. Mariae Virginis gloriosae.

Testes autem hujus rei et praemissorum omnium sunt hi: Ulricus, filius Budislai de Rosmital; Burkardus de Wartenberg, Bohuslav de Komaržov; Vitus de Corona; Onso de Chlustina; Palso de Bukovina; Zipota de Carzecz miles; Alexius Canonicus Olomucensis et Budislaus Canonicus Pragensis; Zawisse de Horžowicz; Siffridus de Sswamberg; Jaroslaus de Ohraženicz et Ulricus de loco eodem; Zbraslaw de Pusník; Bozdzej de Zvikow; Přibislaus de Ratay; Bozdzej de Mesna; Romek de Tassow; Ulricus de Rynice et alii quam plures. Et ut scriptum praesens robur debitum temporibus perpetuis valeat obtinere, ipsum Sigilli nostri caractere et ipsius Donatoris sigillo fecimus roborari.

Datum in Waldek anno et die praefatis, Indictione Sexta, Pontificatus nostri anno quinto.

Této listiny, tak abychom řekli fundační, znít překlad takto:

Jan z milosti Boží biskup Pražský.

Všem do přítomného listu nahlédnuvším blaho od Pána ustavičné!

Konajícím a všem konati chtějícím skutky zbožnosti rádi přízeň úřadu svého biskupského na kolik dáti můžeme, udělujeme. Žádal od nás pan Oldřich Valdek, podčíslník Pána našeho Otakara, křesťanského krále Českého, vévody Rakouského a Štýrského a markhraběte Moravského, abychom o darování, které statky časné za věčné šťastnou záměnou zaměnití žádaje duchovním mužům a bratřím poustevníkům řádu sv. Augustína na Ostrově že učinil, uznává se,

list svědčící a potvrzující s podpisem svědků, kteří právě přítomni byli, těmže bratřím na věčnou té věci památku udělití ráčili. My zajisté zbožným a šlechtným žádostem toho druhu laskavě, jak slušno jest, souhlas svůj udělití chtějí na základě přítomné listiny dosvědčujeme, že svrchu dotčený pan Oldřich z Valdeka v naši a našeho ctihodného bratra, biskupa Jatuenského a nížepodepsaných svědků přítomnosti, darování, které z popudu zbožnosti jmenovanému převoru a bratřím na Ostrově byl učinil jmenovav všechny věci, jež jim byl daroval, vlastními ústy veřejně prohlásil, totiž: Předně zvláštní místo Ostrov, na němž kostel a klášter jmenovaných bratří stojí a to sice dále dědiny Ostrov a Kvaň a cokoliv tentýž šlechtic měl v době toho darování ve Všeradicích se všemi polnostmi, rovinami, lukami, háji i lesy a se vším ostatním příslušenstvím zmíněným bratřím a převorovi, jakož i užitek z hor jakýchkoliv a co by se snad později náhodou nalezlo, velkomyslně daroval a dovolil, aby jim a jejich nástupcům právem dědičným v držení na vždy dáno bylo žádného práva sobě a svým dědicům nevyhražuje na kláštere tom a na statcích svrchu dotčených mimo všechno to, že on sám a jeho dědicové vlastní prací a na své útraty všemožně hájiti budou klášter z popudu Božské odplaty i všechny statky tyto a ostatní, co řečenému klášteru ve zbožnosti věřících budoucně věnováno bude a toto darování zbožné, chvalitebné a čestné zasloučenou od Boha chválou doporučující z moci úřadu, jež zastáváme, potvrzujeme. Nikomu pak nebudiž dovoleno tento list našeho dotvrzení porušiti aneb jemu odporovati odvážností smělou; kdožby však to učiniti obmýšlel, že opovržením

Boha všemohoucího a našeho a nálezem vybočování z Církve stížen jest, nechť ví.

Jednáno l. P. 1263. na den Posvěcení domu Božího, které jsme v kláštere častěji jmenovaném se svým ctihodným bratrem, svrchu dotčeným Jindřichem, biskupem Jatuenským, za dobrotivosti milosti Boží vykonali dne 13. května ku cti a na památku přeslavné Panny Marie.

Svědkové této věci a všeho předešlého jsou tito: Oldřich, syn Budislavův z Rožmitála; Burhard z Wartenberku, Bohuslav z Komárova; Vít de Corona, Onso z Chlustiny; Páls z Bukoviny; Zipota, rytíř z Kareza; Alexius, kanovník Olomoucký a Budislav, kanovník Pražský; Záviš z Hořovic; Sigfrid ze Schwamberku, Jaroslav z Ohraženice a Oldřich z téhož místa; Zbraslav z Pusníku; Bozděch ze Zvíkova; Přibyslav z Rataj; Bozděch ze Mšena; Romek z Tašova; Oldřich z Rynice a jiní více.

I aby listina přítomná platnost náležitou na všechny časy míti mohla, naší pečeti úřední jakož i pečeti Zakladatele samého jsme opatřili.

Dána na Valdekn, roku a dne svrchu jmenovaného v Prohlášení římském šestého, roku úřadu našeho biskupského pátého.

Tato listina potvrzovací, která jest jaksi náhradou za ztracenou listinu fundační jakož i uvedená bulla papežská, platila řeholníkům augustiniánským, ačkoliv Balbín ve svých spisech praví, že Vilemitům původně klášter i s kostelem dán byl, což ale s pravdou nikterak se nesrovnává; nebo dá se dovoditi, že nadání bylo ustanoveno hned pro Augustiniány. Pan Oldřich z Valdeka uvedl řeholníky na Ostrov s dovolením vd. P. Quidona, o němž se ví, že byl provinciálem Augustiniánů a ne Vilemitů. Augustiniáni udrželi klá-

šter Ostrovský přes všechny pohromy až po dnešní dny, a jest tudíž klášter zdejší nejstarším co do původu ze všech nynějších augustiniánských klášterů v Čechách, jichž jest v době přítomné na počet sedm a jedna residence.

Pro nedostatek písemných památek, bohužel, nemůžeme povědět, kolik mnichů bylo sem původně uvedeno, aniž můžeme udati jméno prvního převora zdejšího kláštera. Všechny památky z této doby, jak později se dovíme, byly v dobách bouřlivých zničeny a kdyby zprávy o klášteře Ostrovském nebyly uchovány jinde, nevěděli bychom skoro ničeho o slavných dobách této svatyně.

Obraťme již zase pozornost svou ke klášteru samému a jeho zakladateli panu Oldřichovi, jenž ještě osm úplných let mohl s chloubou na klášter Ostrovský hledět, než jej neúprosná smrt sklátila v tmavý hrob. Pan Oldřich byl dvakráte ženat a sice v prvním manželství měl za chof Bohuslavu rozenou z Valdeka, z jejíž věna prý právě zdejší klášter založil a v druhém manželství měl Alžbětu ze Svinař. Ku konci života svého zastával Oldřich úřad nejvyššího číšníka království Českého a byl spolu purkrabím hradu Pražského. Na hradě svém Valdeku zemřel dne 29. srpna 1271 a pochován byl v klášteře na Ostrově od něho založeném, kamž i jeho druhá manželka pochována byla.

Řeholníci Ostrovští úmrtí svého zakladatele velmi stručně zaznamenali neudávše ani nemoc, které pan Oldřich podlehl; neboť jenom takto tak důležitou zprávu budoucímu věku zachovali: »Anno MCCLXXI obiit Dominus Waldek, primus fundator loci istius, qui dedit Conventui omnes silvas et villam Kvaň et curiam in Insula

cum duobus allodiis et piscinam cum molendino et allodium in Wsseradicz. (Léta P. 1271 zemřel pan Oldřich Waldek, první toho místa zakladatel, který daroval konventu všechny lesy a dědinu Kvaň a tvrz na Ostrově s dvěma usedlostmi a rybník s mlýnem a usedlost ve Všeradích.)

Zemřelý zakladatel byl pochován v kostele na Ostrově t. j. v nynější kapli sv. Mikuláše Tolentinského. Kde hrob jeho v tomto kostele se nachází, dnes nedá se bezpečně zjistiti, aniž lze říci, zdaž kosti jeho dosud zde v kostele odpočívají.

Když Augustiniáni po druhé byli do opuštěného kláštera uvedeni a tento menší kostel, zcela opuštěný, počali od základů opravovati, přišli v těch místech, kde nyní nachází se železná mříž, na velkou mramorovou desku, valně porouchanou, která svědčila o tom, že pod ní nachází se hrobka. Ijest pravdě podobná domněnka, že zde jest hrob zakladatelův.

Při smrti pana Oldřicha stával toliko jeden kostel a to ten, jenž byl na onom místě vystaven, kde Panna Maria se panu Oldřichu byla objevila. *) Než tři synové pozůstali po panu Valdekovi, jakož i pozdější potomci z rodiny Zajícovské nepřestávali býti klášteru nakloněni a proto mohlo býti přikročeno k stavbě druhého, rozsáhlejšího a nádhernějšího chrámu, jenž byl úplně jednou zdí spojen s původním kostelem, který až doposud pod jménem poboční kaple

*) Obraz na nynějším hlavním oltáři který byl r. 1745. v Praze od Molitora pro zdejší chrám Páně zhotoven, znázorňuje onen výjev zázračný, při němž Panna Maria a svatí apoštolové Petr a Pavel byli se ukázali na Ostrově panu Oldřichu, jak dříve vypravováno bylo.

sv. Mikuláše Tolentinského přichází. Jak krásným nový chrám býti musel, možno seznati z popisu, jenž nám podává P. Valentin Waidner (1709) a P. Antonín Čakert, jenž býval převorem na Ostrově v letech 1713 a jenž kostel ten musel opravovati, jelikož, jak později uslyšíme, byl velice od nepřátel porouchán. Dle toho byl chrám celý klenutý; presbytář jediným obloukem byla opatřena, kdežto loď chrámová pod trojím obloukovitým klenutím na osmi sloupích spočívala a při sloupích těch byly umístěny menší oltáře. Kámen stavební byl umělý a podobou svou upomínal na mramor. Oken v starším slohu gotickém bylo jako v presbytáři, tak i v lodi po sedmi a mezi nimi umělé okrasy kamenné. Zvenčí byly stěny chrámové opatřeny desíti pilíři, které dílem sloužili chrámu za okrasu, jelikož byly umělecky postaveny, dílem za podporu. Rovněž byla u chrámu věž, již postavil svým nákladem Zbyněk Zámořský úplně z kamene. Věž ta volně opodál chrámu na stranu severní do výše pněla; ale za smutných dob Žižkových byla úplně zbořena tak, že později Augustiniáni, když do kláštera po trudných časech se zase vrátili, brali kámen ze základů této věže ku obnovení svého kláštera.

Co až doposud o klášteře bylo povědíno, jest zřejmým svědectvím, jak rodina Zajíců starala se o ozdobu svatyně zdejší; neboť možno směle říci, že jednotliví členové toho rodu se až předstihovali ve své štedrosti ke klášteru. A tudíž nebude zajisté od místa, když uvedeme v krátkosti jména znamenitějších členů pánů Zajíců, kteří se obzvláště ukázali býti štedrými dobrodinci chrámu a kláštera Ostrovského.

Tak hned první syn pana Oldřicha, zakla-

datele, taktéž Oldřich nazvaný, manžel Hedviky Berkovny, daroval klášteru ves Trnov, již později řeholníci sami vyměnili za Praskolesy a Sedlec. Zemřel, jak znamená jest v knihách pamětních u sv. Tomáše v Praze, dne 8. září 1281. Druhorozený syn pana Oldřicha, zakladatele, Zbyhněv, nejvyšší komorník královský a purkrabí hradu Pražského, věnoval klášteru sto kop grošů, aby mohl býti pořízen v novém chrámu kůr. Za manželku měl Bohuslavu z Vartenberku a zemřel l. P. 1282, jak bylo v starých knihách zdejšího kláštera poznamenáno.*) Konečně třetí a poslední syn pana Oldřicha Budišlav, jenž býval proboštem na Mělníku, byl klášteru tak nakloněn, že po smrti jeho byla pro zdejší řeholníky zakoupena ves Těně.

Vnuk zakladatelův Vilém Zajíc z Valdeku, nejvyšší maršálek království Českého, zápisný držitel hradu Křivoklátu, byl mužem znamenitým a výborným válečníkem. Po krátkou dobu byl také opatrovníkem králeviče Václava, potomního krále Karla IV., Otce vlasti. Vyznamenal se ve válkách se Šváby a Korutanci tak, že pro své udatenství nazýván byl: »Zajíc se srdcem lvím.« Táhnuv na pomoc do Bavor císaři Ludvíkovi, byl v táboře u Milberka při jisté šarvátce nešťastnou náhodou dne 2. října 1319 raněn šípem, od čehož na to dne 9. téhož měsíce zemřel. Přivezen byl do Čech a pochován jest

*) Anno Domini MCCLXXXII. obiit Dominus Zbignaeus, filius primi fundatoris, Camerarius Regni Bohemiae et Purgavius castri Pragensis et uxor sua Domina Bohuslava, quorum animabus tribuat Dominus requiem sempiternam. (L. P. 1282. zemřel pan Zbigněv, syn prvního zakladatele, komorník království Českého, a purkrabí hradu Pražského a choť jeho Bohuslava, jejichž duším dopřež Pán pokoje věčného.)

v kostele Zvěstování Panny Marie na Ostrově*) (u Sv. Dobrotivé).

Týž odkázal klášteru roční důchod 50 kop grošů českých a celou ves Plešivec zvanou, která potom byla vyměněna za Záluží. Pravnu zakladatelův, syn Vilémův, Oldřich ze Žebráka, jenž byl děkanem u sv. Víta na hradě Pražském, daroval klášteru Ostrovskému tělo svaté panny Dobrotivé, odkudž pak klášter nazýval se Svato-Dobrotivským a mimo to věnoval 90 hřiven stříbra a všechny domácí potřeby s tím závazkem, aby za spásu duše jeho slouženo bylo 24 mší sv. Konečně před svou smrtí 1326 učinil nadání na zaopatření 50 chudých.

Zděslav z Valdeka, taktéž pravnu Oldřichův a manželka jeho Svatoslava, odkázali klášteru, jak se tehda v obecné mluvě říkalo, švarnou ves, Chlesteniczi čili Kleštěnici. Tito manželé zemřeli společně stejného roku (1358).

Jak dlouho stavba velkého kostela trvala a kdy byla skončena, nelze pro nedostatek určitých zpráv zjistiti. Dary od členů rodu Zajícovského na ten účel věnované dokazují, že stavba ta dlouho se protahovala a že před r. 1370 ještě nebyla ukončena.

Že nově zbudovaný kostel byl konsekrován, jest nade vší pochybnost zjištěno z konsekračních křížů, které ještě v r. 1709 P. Weidner sám viděl a které, jak pamětní kniha zdejší vypravuje, v r. 1713 za převora P. Čakerta při opravě kostelní od zedníků byly seškrábány.

Rovněž jméno biskupa světitele jest neznámo. Avšak ze všech okolností můžeme se domnívati, že dostavěný chrám posvětil biskup

*) Lib. Thom. ad an. 1319.

Hynek z Hasenburka, který z mnicha augustiniánského stal se proboštem u sv. Víta a od papeže Urbana VI. jmenován r. 1372 biskupem Lado-měřenským, jsa spolu suffraganem arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi a Jana z Jenšteina.

Tento biskup v r. 1380 posvětil náš kostel v Ročově a r. 1381 kapli na Staroměstské radnici.

Zdá se, že byl asi vnukem Zbyňka Zamořského, jenž, jak již pověděno, postavil u kostela věž a byl vůbec velikým příznivcem kláštera na Ostrově. A proto není nic divného, že augustiniáni na Ostrově jednak z vděčnosti oproti rodu Hasenburskému, jednak z té okolnosti, že biskup Hynek z Hasenburku byl Augustiniánem, při skončené stavbě kostela (po r. 1372) si vyžádali, aby jim tento biskup chrám na Ostrově vysvětil.

Budiž zde připomenuto, že rodina zakladatelův se stále nazývala pány Zajíci z Valdeku a to proto, že v rodiném erbu měli zajíce a na Valdeku sídlo své. Než v tu dobu vešlo v obyčej, že šlechta česká po způsobu německém dávala si jména zcela německá nebo sídla svá v pojmenování německé přeměňivše, odtud pak na dále podle sídla svého se nazývali. Podobně učinili páni Zajícové; neboť koupili od Jana, krále českého, horu Klapy, na níž vystavěli pevnou tvrz, kterou Hasenburkem nazývali a odtud pak postupem času psali se ne více páni z Valdeku, nýbrž páni Zajícové z Hasenburku. První, kdo toho nového titulu užíval, byl pan Zbyněk Zamořský,*) pán na Žebráce a Točniku a později také na Budyni.

*) Pan Zbyněk za svého mládí liboval si v cestování a tak na svých cestách zavítal do svaté země a odtud to povstalo, že napotom jmenován byl Zamořský (Transmarinus).

Pan Zbyněk Zamořský prokázal se býti velikým dobrodincem kláštera Ostrovského, který již v době té klášterem Svato-Dobrotivským na zván byl; neboť veliká jsou nadání, která učinil. Tak na stavbu kostela odkázal 110 kop grošů, což když ještě nedostačovalo, aby chrám dostaven býti mohl, daroval půl vsi Iviny s celým příslušenstvím, pak 6 hřiven ročních úroků v Drozdově, dále 14 kop českých grošů rovněž jako roční úroky na věčné časy v Čenkově a konečně, jak jsme již pověděli, vystavěl u kostela kamennou věž. Manželka jeho Anežka, zvaná Rynka z Landsteina († 24. února 1365) darovala kostelu krásný ornát z perel zhotovený a drahocenný kalich. I to nutno uvést, že pan Zbyněk Zajíc z Hasenburku daroval klášteru 100 kop grošů, aby mohly zakoupeny býti ves a dvůr Občov, jež později dne 15. června 1410 s povolením rodu Zajícovského za 110 kop českých grošů byla prodána a vymíněn při tom roční důchod 2 kop a 10 grošů Pražských, k čemuž jmenovaný pan Zbyněk již l. P. 1352 byl přidal 50 kop a několik let později rozmnožil jmenovanou sumu opět o 50 kop, načež za to učinil v klášteře téže řehole v Praze u sv. Tomáše mešní nadání a modlení za sebe, za svého otce Oldřicha a matku Anežku.

Také mezi mnichy tohoto kláštera nalézáme mnohé, kteří byli z rodu pánů Zajíců. Mezi jinými jmenují se: P. Heřman Zajíc, syn Zbyňka Zajíce ze Záluží, který býval dlouhá léta převorem zdejšího kláštera a r. 1403 dne 28. června zemřel; Hynek z Hasenburku († 28. prosince 1388) stal se později biskupem Ladomířským in partibus inf. a byl suffragánem arcibiskupa Pražského a zároveň proboštem kapitoly Svato-Vít-

ské na hradě Pražském; dále se připomínají Jan a Václav, bratři Dětele Zajíce ze Zbiroha, jakož i jeho dva synové Zbyněk Zajíc, jenž býval dříve v konventě Pražském a r. 1374 stal se převorem zdejšího kláštera a Lev z Rožmitála byl r. 1375 převorem v Praze; konečně uvádí se Hána, řečený Sviní hlava (Aper) † 1411.

Samozřejmě jest, že tito členové rodu Zajícovského při vstoupení svém do řehole přinesli s sebou jmění, jak se o tom jistý mnich v letech pozdějších pronesl řka: „Páni Zajícové vstoupivše do řádu, zajisté že s prázdnými rukama nepřišli.“ Ano, známo jest, že sám arcibiskup Pražský, Zbyněk Zajíc z Hasenburku, při úmrtí svém pamatoval na klášter Svato-Dobrotivský, jemuž ze své knihovny odkázal některá znamenitá díla theologická, která pohřichu se nezachovala, byvše v dobách bouřlivých někam zanesána.

Avšak klášter Svato-Dobrotivský nalezl ještě jiné dobrodince; neboť zaznamenáno jest, že Sudomir z Chlumu daroval klášteru r. 1358 4 kopy stálého ročního důchodu, ovšem že se závazkem zádušních povinností, které však nebyly určité označeny, jaké to býti mají. Stieck (Stiek, Stanislav) Pešík rytíř z Komárova († 1377) věnoval konventu mlýn nazvaný Wržíná (Vřín) * a vdova po Markvardovi z Bohutic 8 kop českých stálého platu a jedno popluží v Nemyšli s lesy a lukami.

Mimo to náleželo ke klášteru ještě jiných více věcí a usedlostí, jako Dlouhý Újezd s dvorem, Německá Lhota u Příbrami, Rpety (Erpety)‘

*) Nynější Neřežín.

Těžkov, Drozdov, Třenice a Borek, Hudečkův mlýn a j. v.

Z toho všeho poznati můžeme, že rod pánů Zajíců byl štědrým podporovatelem a velikým dobrodincem kláštera augustiniánského na Ostrově. A jako za svého živobytí stále ku klášteru nakloněni byli, tak i při smrti naň nezapomněli, nýbrž vždy veliký odkaz činili klášteru a proto jest zcela přirozeno, že většina z nich pochována byla v klášteře a také mezi lidem po dlouhá léta kolovala pověst, že prý bývala v klášteře na Ostrově zázračná socha blahoslavené sochy Panny Marie, která se vždy pánům Zajícům objevovala, kdykoliv některý člen z rodu toho zemřít měl. Podobná pověst panovala také v klášteře augustiniánském v Ročově, kde nad hrobkou hrabat Kolovrat až doposud nachází se kámen, který prý se zase potil, když Kolovratům hrozilo neštěstí nebo smrt.

Abychom poznati mohli, jakou ztrátu zdejší klášter utrpěl, budiž v krátkosti znovu uvedeno všechno zboží, pokud se zjistiti dá, které v době svého rozkvětu držel:

Ves Ostrov s dvěma dvory, Kvaň s rybníkem a mlýnem, dvůr ve Všeradicích se všemi právy, rovinami, lukami, lesy, pastvinami, užitky hor a p. Toto zboží obdržel klášter hned od svého zakladatele.

Ves Trnov, kterou daroval syn zakladatelův Oldřich Zajíc z Valdeka († r. 1281.) a která byla zaměněna později za Sedlec a Praskolesy. Těně darované třetím synem zakladatelovým Budislavem († r. 1291) a vnuk jeho Vilém († 1319) daroval klášteru ves Plešivec, kterou Augustiniáni Ostrovští vyměnili za Záluží. Zděslav Zajíc věnoval klášteru Kleštěnici. Dále sem náležely:

Ivina, Drozdov, Občov a Čenkov, které darem obdržel klášter od Zbyňka Zajíce r. 1368., k čemuž Štěch Pěšík rytíř z Komárova r. 1377. přidal mlýn Neřežín.

V Německé Lhotě držel klášter čtyry dvory selské (darované r. 1401. Janem z Valdeka) a jedno popluží v Nemyšli a třetinu zboží v Doubravici (Doubravka) a výměnou za Občov, Záluží a Drozdov dostal Čekov, Bukov a Siré. Konečně v držení kláštera byl také Dlouhý Újezd.

O vsi Zaječovu a jiných dědinách neděje se v této době ještě žádné zmínky, z čehož souditi lze, že buď ještě nebyly nebo náležely zboží Valdeckému. O Zaječovu děje se zmínka teprve v urbáři r. 1578. založeném.

Všim právem můžeme tvrditi, že klášter Ostrovský po svém založení byl jedním z nejbohatších klášterů v království Českém; ale pozdější nepokojné a válečné časy, jak z dalšího vypravování zřejmo bude, klášter nadobro ožebračily.

II.

Zničení kláštera, záhuba mnichů a jich návrat v dřívější držení kláštera.

Klášter na Ostrově, jak jsme dříve pověděli, byl velmi bohatě nadán a proto mohlo se očekávat, že se jemu dobře povede a že mniši, majíce o výživu stkvěle postaráno, budou moci na vinici Páně zdárně pracovati a ku vzdělání lidu blahodárně působiti. Než v tom přišly ony smutné časy, které v dějinách národa našeho smutně zapsány jsou. Příčinu k těmto neblahým dobám dal, jak vůbec známo jest, mistr Jan Hus, jenž ve své až přes příliš veliké horlivosti počal

hájití učení kacířské, až také sám stal se úplným kacířem, začož v Kostnici byl upálen a popel jeho vhozen do Rýna. To však nelíbilo se mnohým českým pánům, kteří mistra Jana velice milovali a tudíž usnesli se pomstiti smrt jeho. Z toho tedy povstaly v zemi nepokoje a v čelo všech nespokojenců postavil se dobrodružný rytíř Jan Žižka z Trocnova, o němž jeden mnich augustiniánský v době pozdější pravil, že »byl záhubce svatých míst a řeholníků«.

Žižka počal nejprve v Praze posvátná místa drancovati, a když v Praze od něho vše zničeno bylo, vydal se za podobným účelem na venek, kde způsobem neslýchaným řádl a mnoho posvátných míst zničil, takže po celé zemi šla hrůza a strach před tímto dobrodružným rytířem.

Žižka přišel na své loupežné výpravě až ku Berounu, který r. 1421. zapálil a poplenil; o čemž když řeholníci zvěděli a že Žižka táhne ku Svaté Dobrotivé, poznali, že i zdejšímu klášteru záhuba hrozí a proto hleděli ty věci, které zachrániti se daly, odstraniti na Valdek. Netrvalo to dlouho, co Žižka do Berouna odtáhl a již přibližoval se ku zdejšímu klášteru, aby jej vydrancoval. Řeholníci zdejšího konventu vyšli v průvodu vstříc Žižkovi, domnívajíce se, že takto Žižku obměkčí a tím sebe i klášter od záhuby zachrání. Ale se zlou se potázali; neboť Žižka všechny mnichy, které v klášterě zastihl, přepadl a pobil*) a klášter i s kostelem zapálil, když jej byl napřed vydrancoval. To stalo se roku 1421.

*) Až do r. 1676. bylo ono povraždění mnichů zdejších na stěně menšího kostela, totiž v nynější kapli sv. Mikuláše Tolentinského, vyobrazeno.

Sotvaže klášter podstoupil první pohromu, již na to druhého roku (1422.) přišli Pražané od Dobříše, Žebráku a Vildsteinu, kterážto místa všechna poplenili, až ku Sv. Dobrotivé, aby po druhé klášter oloupili a vypálili a konečně roku následujícího přišli od Žebráku a Točniku Siroťci, kteří klášter nadobro zničili, takže co šlechtinými dárce během 159 let na ozdobu kláštera vynaloženo bylo, to od Žižky, Pražanů a Siroťků bylo z kořene vyvráceno a ohněm úplně spáleno.

Žižka brzy po té zemřel na úplavici a tudíž myslelo se, že po smrti jeho nastanou v České zemi lepší časy; avšak naděje ty nesplnily se; neboť vřava husitská i na dále naši drahou vlast jako morová rána zžírala.

Jak dlouho klášter po této pohromě zůstal neobydlen, nemůžeme určitě pověděti; ale jisto jest, že mniši augustiniánští do svých zbořených sídel brzy se navrátili. Připomínat se již v r. 1468. převor téhož kláštera, jménem P. Moric. Hanuš Libštejnský z Kolovrat, probošt na hradě Pražském a administrátor Pražského arcibiskupství (1468.—1483.) oznamuje listem daným na Zbiroze dne 28. srpna 1469. kanovníkům v Krumlově se zdržujícím, že obdržel papežské potvrzení od papeže,*) které mu z Říma přinesl ctihodný muž P. Moric, převor kláštera u Svaté Dobrotivé.

Z toho ovšem uzavíratí jest, že v té době Augustiniáni již byli zase ve Sv. Dobrotivé; byli-li to ovšem domácí, nebo z Italie přišli, nelze rozluštiti.

*) Pešina in Phosph. pag. 281.

Jaká spousta tehda v klášteře panovala, poznati můžeme, co nám z pozdějších dob od jednoho řeholního kněze zanecháno bylo, jenž dí, že Mikuláš a Jan z Hasenburku, společně s Janem Zdeňkem z Rožmitálu a Blatné, tehdejšímu papežskému legátu psali a si stěžovali, že klášter Ostrovský, pravá to chloubu rodu jejich, od kacířských Husitů trojnásobnou září zkažen byl; ozdoby, kalichy a knihy k službám Božím potřebné zanícené a zloupené. Dále vypravuje onen řeholník, že duchovní hned se navrátili ve své dřívější bydliště a našli místo prázdné, zohavené, pusté, beze střechy, klenutí spdlé, hroby a jejich kameny zasuté a ztroskotané, zdě opálené, rozsedlé, hnuté a pilíře spadnuté. Taková tedy byla bída a hrůza v klášteře na Ostrově.

Ti tři svrchu jmenovaní pánové, totiž Mikuláš a Jan z Hasenburku a Jan Zdeněk z Rožmitála a z Blatné, vidouce tu spoustu, v které klášter Ostrovský se nalézal, ustrnuli se nad hrozným obrazem tím a chtějíce klášter zase opravit, hledali pomoc a prostředky a proto poslali l. P. 1496. převora P. Morice ku papežskému legátu s poníženou prosbou, aby onen papežský legát vymohl u svatě Apoštolské Stolice odpustky pro ty, kteří by nějakým způsobem přispěli na obnovení kláštera a svatyně Boží. Zníť pak prosba ta, kterou převor P. Moric papežskému legátu přinesl, takto:

Reverendissime Pater et Domine observandissime!

Post nostrum omnium dedissimam commendationem et servitia parata Sanctissimo Domino nostro per hunc Venerabilem Patrem, Mauritium,

Priorem Monasterii Beatissimae Mariae Virginis de Insula Stae Benignae Ordinis Fratrum Eremitarum Divi Augustini Pragensis Dioecesis, cujus nos Patroni et Fundatores esse dignoscimur supplicamus, ut Sanctitas Sua pro eodem Monasterio, quod praeteritis temporibus per infideles Hussitas trina conflagratione consumptum et aliis ornamentis, calicibus et libris ad cultum Divinum pertinentibus annihilatum et spoliatum extitit, pro ejusdem reaedificatione et reformatione indulgentias eas, quae Sanctitati Suae per eundem Priorem designatae praesentabuntur, concedere dignaretur.

Datum in Castro nostro Budinensi, die 10-mensis Octobris Anno 1496.

Překlad tohoto listu prosebního k papežskému legátu v jazyku českém zní:

Nejdůstojnější Otče a Pane cti nejhodnější!

Po našem všech nejponíženějším doporučení a po prokázaných počtech našemu sv. Otcí skrze ctihodného Otce, Morice, převora kláštera blahoslavené Panny Marie na Ostrově Sv. Dobrotivé bratří poustevníků řádu sv. Augustina v diecesi Pražské, jehož my patrony a zakladateli býti se uznáváme, pokorně prosíme, aby Jeho Svatost pro ten klášter, jenž z předešlých dob skrze nevěřící Husity trojí září ztráven a všech okras, kalichů a knih k službám Božím patřících obrán a oloupen, stojí, pro jeho znovu-vystavení a obnovení nějaké odpustky, jež Jeho Svatosti od téhož převora předneseny budou, uděliti ráčila.

Dáno na našem zámku Budiňském, 10. dne měsíce října 1496.

Po té byl pak chrám přikryt a kůr uvnitř, jenž hrozil nebezpečím, že se sboří, přezděn a vyklenut, a do výklenků jeho vloženy byly rodinné erby Jana ze Šelmberga a Kostí, Zdeňka Lva z Rožmitálu a z Blatné a Jana Zajíce z Hasenburku. Erby ty nalézaly se naproti hlavnímu oltáři; ale když zdě většího dílu kostela hrozily sesutím a musely opraveny býti, byly opět na jiné místo zasazeny.

V r. 1679 byly tyto erby opraveny a při opravě kostela umístěny na nynější své místo, na vítězný oblouk mezi presbytářem a hlavní lodí.

Mimo to našel klášter velikých dobrodinců v tehdejších nejvyšších úřednících království Českého, kteří onen chatrný díl kostela dali opravit a zároveň kázali slušná okna do chrámu dáti. A nad to i menší kostel, totiž kapli svatého Mikuláše Tolentinského, dali do takového stavu, aby aspoň v ní služby Boží konati se mohly. Konečně aby i ostatní zdě chrámové a klášterní nebyly vydány na pospas živlům přírodním, byly přikryty a v klášteře samém pořízeny pro řeholníky světničky způsobem velmi jednoduchým. O vše to největší zásluhy si zjednal častěji jmenovaný převor P. Moric, jenž jako pravý otec staral se o zvelebení kláštera.

Týž převor P. Moric spravoval zdejší klášter plyných 33 let, ve kterých mu bylo snášeti mnoho útrap a příkoří se všech stran. Zemřel v r. 1502 a pochován jest na Ostrově; kde, nedá se dnes ovšem zjistiti.

Než v zemi České na novo povstal rozbroj, takže sám král Vladislav nebyl ve svém sídle na Starém městě Pražském životem jist, a proto musel sídlo své odtud přenést na hrad Pražský.

Tyto rozbroje ovšem nebyly ku prospěchu klášterů a klášter Ostrovský, jenom s velikou bídou zachráněný, měl býti vydán v plen nespokojencům. Za takových okolností viděl se převor Moric nucen tělo svaté panny Dobrotivé odnésti a před vetřelci ukrýti. Když potom poměry v Čechách se zlepšily, péčí převorovou zjednan byl koupí pro zdejší konvent od kláštera Pražského statek Lužec u Berouna, ale za třicet dní dle smlouvy byl zase původnímu klášteru postoupen, jenž jej až do dnešního dne v držení má.

Poslední dobroditelkou kláštera připomíná se paní Markéta z Hasenburku; neboť v pozdějších letech od rodiny Zajícovské nebylo více nic darováno, poněvadž, jak hned uslyšíme, sama hynula, upadajíc v chudobu.

Smutné doby a truchlivé vyhlídky nepřestávaly klášteru hroziti, jelikož různice náboženské stále víc a více se množily. Neutichly ještě ani roztržky, jichž původem bylo hnutí husitské a již opět šířil se z Německa podvrtný směr Lutherův. Stoupenci Husovi a Žižkoví spojili se se stoupenci Lutherovými, protestanty nazvanými, a způsobem bouřlivým žádali na císaři Maximilianovi II. svobodu pro své vyznání, kterou jim Maximilian také skutečně zaručiti musel, což mělo za následek, že nespokojenci vždy víc a více se roztahovali a katolíky, hlavně katolické kněze a kláštery utlačovali, snažíce se, aby církev katolickou, jakož i církevní řády a ústavy připravili o všechno jmění. Proto nevedlo se také dobře zdejšímu klášteru a to hlavně z té příčiny, že rod pánů Zajíců jakožto zakladatel kláštera, pozbyl vši moci a váhy a tudíž nemohl se zastati svého kláštera na Ostrově; vždyt vět-

šina jejich statků přešla do cizích rukou. Z toho čtenář poznati může, že v Čechách panovaly zajiště velmi smutné časy, jelikož statky panské bez ustání měnily své pány a mnozí panští rodové velmi rychle chudli. Tyto neutěšené poměry byly toho příčinou, že mniši augustiniáni byli přinuceni opustiti sídlo své v klášteře na Ostrově, z nichž poslední připomíná se roku 1552.*) P. Jan, který jakožto převor konventu poslední v klášteře vydržel.

Tak vypravuje se, že předchůdce tohoto P. Jana, P. Maximus, jenž zde býval převorem od r. 1503—1548, po několik roků přestrojen skrýval se u jistého sedláka v sousední chalupě, poněvadž mu okolní obyvatelstvo, které lnulo k novému učení, hrozilo smrtí.

To nejlépe dokazuje, že klášterníci nebyli zde jisti ani životem a proto opouštěli jeden po druhém zdejší klášter, hledající jinde bezpečné útočiště před svými pronásledovateli. A tím spolu se vysvětluje, proč zdejší klášter byl od duchovních svých obyvatelů nadobro opuštěn. Zajiště ustoupili jen násilí a útiskům všeho druhu.

III.

Kláster pod správou rodu pánů Zajíců a osudy tohoto rodu až do jeho vymření.

Opuštěného kláštera hned po odchodu řeholníků nebo snad ještě za pobytu posledního převora, svrchu jmenovaného P. Jana, ujal se rod Zajícův a uvázal se v držení zboží klášter-

*) Rok tento nelze s určitostí udati; ale zdá se pravděpodobným býti.

ního jako svého vlastního rodového statku. Tím ovšem byl na vždy zamezen návrat řeholníkům; neboť rod Zajícův si veškeren majetek klášterní přivlastnil tak, že klášterníci, kdyby se byli chtěli později do svých dřívějších sídel navrátiti, neměli by již volného přístupu, poněvadž v držení jejich opuštěného majetku za jich nepřítomnosti se rod Zajícův uvázal a vládl jím neobmezeně.

Prvním držitelem zboží klášterního byl Jan III. Zajíc z Hasenburku, jenž již v r. 1553 zemřel a zanechal po sobě syny: Václava, Mikuláše, Jiřího a Křištofa.

Pozůstalí synové vládli až do r. 1558 společně vším zbožím otcovským. Po té pak se rozdělili o dědictví a zboží kláštera sv. Dobrotivé připadlo nejstaršímu synu Václavovi, jenž byl nejvyšším mistrem převorství maltézského ve Strakonících a pánem na Strakonících.

Týž Václav podstoupil později klášter sv. Dobrotivé svému bratru Jiřímu, jenž psal se pánem na Mšeně, Hostinících a Sv. Dobrotivé.

Tento Jiří byl mužem znamenitým a velice rozšafným tak, že při rozličných příležitostech a jednáních byl o radu tázán. Tak ku př. byl roku 1547 členem komise ku porovnání práv zemských s právy městskými, nebo v r. 1549 účastnil se jednání při úpravě mincovnictví, v r. 1571 při regulování plavby na Labi, v r. 1575 ustanoven nejvyšším berníkem království Českého a j.

Po prvé byl ženat s Prasedou Liškovnou z Risenburku a po její smrti (1574) vzal si za manželku Annu, rozenou z Leskovce.

On byl prvním, jenž zarazil sídlo své v klášteře, vystavěv pro sebe druhou fortnu na poslední stranu, kde ob čas sám přebýval a do-

hlížel na úředníka svého, který v klášteře sídlil a vedl správu zboží klášterního. O něm to pamětihodno jest, že založil tak zvaný urbář klášterní, ve kterém význačně bylo poznamenáno jmění kláštera, které v jednotlivých vesnicích se nacházelo.

Jako zajímavost, jak onen urbář vypadal, budiž uvedeno několik ukázek:

Na zevnější desce pod značkou 28. nápis:

»Kniha strany kláštera sv. Panny Dobrotivé na Ostrově.

Uvnitř pak na první stránce:

1578 Registra založena ve středu po sv. Matěji L. 1578 od urozeného Pana Jiljího Mrakotinského z Chrástu, toho času ouředníka v klášteře svatě Panny Dobrotivé na Ostrově, do nichž všechny grunty pořad poznamenány jsou, kdo a jak na kterém gruntu sedí anebo komu platí a po čem?

Ku právu Zajícovskému soudu přináležejí:
Ves Zajícov.

Kundlanský grunt od roku 1564 až 1606 koupil 1586 Šimon Franta a prodal Bartošovi Kodrašovi za 18 kop, utekl Kodraš zanechav tu chalupu a ženu.

Ten grunt má krávu zádušní.

Jan Kodraš od něho grunt ten koupil Jíra rychtář r. 1578.

Václav Mařašovic.

Grunt Václava Mařa. Ten grunt P. P. Vilým Zajíc z Hazmburku jest nařídil dáti postaviti a daroval jej Waňkovi Kuchařovi a Waněk Kuchař r. 1592 v sobotu po svátku sv. Prisky prodal jej Václavovi Mařkovi za 11 kop.

Grunt Novákovský Jana Kodraše ultimo venditus pro 60 kop Georgio Wišehradský deposuit

30 kop, ostatek se má postoupně platiti do truhlice Drozdovské. NB. desuper de anno 1595 ta ves Drozdov i s tou spravedlností k Točnicku směněna a obracena.

Grunt Heřtakovský. 1584 vystavěl poustku Heřtakovskou. Bartoš Kodraš a sedí v zaplaceném, prodal 1591 ve žních Jírovi Řezáči, denum venditus Štěpánovi Šafránkovi za 31 kop, zanechal mu při tom krávu kostelní od záduší všech Svatých jednu.

Grunt Jana Kozky, Hulašovský, Martina Šetisa, Machkovský, Jana Matiaše, Pavla Gotharda.

Ves Teně.

Grunt Braunův, dvůr Kramovský, v němž jest Havel Zeman, grunt Herynkovský, grunt Sobučovský, grunt Pnichovský, grunt Bartovský, ujal se toho gruntu Hanse Hamerník a po něm Jan Krejčí: grunt Pařískovský Jíry Karbana pustý a na něm žádný. Grunt Jana Cívka, grunt Řihovský Jana Hrabě, grunt Ševcovský Gustly Mlináře. Grunt Buršovský Urbana Černého, koupil jej 1598 Sigmund Huj: grunt Staňkovský Jakuba Staňkovic prodán Janovi Studničkov: grunt Maříkovský Tomy Trnka: grunt Perchovský: grunt Maškovský Jana Holího: grunt Kramovský possessor po otci Jakub Knopíšek: grunt Brůškovský.

Ves Aujezd.

Grunt Tuchovský, ten její Milosti Paní, potom Panu Albrechtovi Jalowkovi poručila prodati: grunt Táborovský, na něm Bartoš Tabor: grunt Křesfankovský possidet Wenceslaus Štěpánek: grunt Čilkovský possidet Šebesta Jirášek, prodal Šebestián Jirášek ten grunt Pavlovi Jílkovi: grunt

Zoufalovský, ejus possessor Jan Kampel: Dvůr Beránkovský seu praedium in longo Augest emphiticum juris dictionis S. Benignae. Dvůr Beránkovský jeho Milosti Pána.

Léta 1584 v úterý po sv. Mikuláši při soudu v klášteře přiznal se skrze připsání své dožadující se urozený Pan Václav Běšín, hejtman Jeho Milosti Císařské na Dobříši, aby se zápis tento stal: jakož jest předešlých časův od urozené Paní, Paní Kateřiny Říčanské z Leskovce dvůr nahoře psaný s dědinami, lukami, porostlinami i štěpnicemi i se vším tím, jak jest J. M. Paní sama v užívání byla a jej držela, koupil k ruce urozené Paní Ludmille Běšinové z Solopisk, manželce své za summu 240 kop miš., kterýžto jest zouplna a do cela zaplacen. Ten grunt J. M. Paní ráčil po smrti Pana Václava Běšína od bratra jeho Pana Jana koupiti za 420 kop v středu na zvěstování b. P. Marie léta 1592. Grunt Křížkovský, possessor Jan Všudyvizl: grunt Kubáčovský: grunt Witkovský possessor Říha.

Ves Jivina.

Dvůr Matějovský; grunt Sedláčovský; grunt Wondry; grunt Pertseltišův emit Kryštof Elkert pro 66 kop; grunt Vaněgkovský possessor Kateřina Schreyfolglova; grunt Kabašovský; grunt Bakrlíkovský; grunt Pondělíkovský; grunt Valentovský.

Mlejn Hudečkův.

De Anno 1578. Ten mlejn Léta 1581 o soudu držaném v čtvrtek před sv. Jiřím se vším puštěn jest od Její Milosti Paní, Paní Anny Zajícové z Leskovce a na Mšeným Tomášovi mlynáři za 300 kop miš.

Ves Rpety.

Dvůr Vaňka Mikolášovi jest zaplacený. Grunt Michala rychtáře zaplacený; grunt Mikuláše Malého jest zaplacený.

Ves Lhota.

Grunt Řehnovský; grunt Kegnalovský; grunt Vokajovský; grunt Vokatovský; grunt Loukatovský; grunt Pazderovský; grunt Mikutovský. A. 1585 při sv. Havlu Její Milost urozená Paní, Paní Anna Zajícova ráčila rychtu ve vsi Lhotě Bartolomějovi Časovi za summu 21 kop prodati. Grunt Pancovský; grunt Kateřovský; grunt, jenž slove rychta, na němž sedí Jan Šístek.

Ves Těžkov.

Grunt Šimečkovy. Grunt Šestakovský, grunt Komařovský, grunt Sikorovský.

Ves Kvaň.

Grunt Kašpara Zimmermona, grunt Bartla Wierera, grunt Jíry Langerá, jinak Dlouhýho.*

Když pan Vilém stav se splnoletým, ujal se vlády ve své rodině, prodal klášter Ostrovský a většinu okolních míst panu Ladislavovi z Lobkovic na Zbirohu r. 1591, kterážto koupě byla vtělena v desky zemské. Mezi odpadlými vesnicemi, které klášteru až doposud zbyly, jmenují se Zaječov, Těny, Dlouhý Újezd, Ivina, Rpety, Lhota Německá, Těžkov, Kvaň s dvory, mlýny, rybníky, lesy a pivovarem a se všemi krčmami; zbytek statkův posledních přešel prodejem na Knín a jiná panství. Vilém zemřel r. 1598 bezdětek, zanechav po sobě vdovu Elišku z Martinic.

Při všech těchto prodejkách nebrán zřetel na to, zda statky ty přicházejí do rukou katolických nebo nekatolických a proto někteří členové rodiny Zajícovské buď z pravé pobožnosti anebo jenom předstírajíce pobožnost, dali kostelní věci odnésti pryč do úkrytu na Budín a Mšeno, kamž se byli z Ostrova odstěhovali. Mezi těmito ukrytými kostelními věcmi byla také starodávni, velká stříbrná, pozlacená monstrance, jež drahokamy vykládána byla, jakož i četné kalichy a ač to vše pryč v úkrytu bezpečném schováno bylo, přece to zašantročeno bylo tak, že více na ty věci se nepřišlo.

Tyto věci, které se na Ostrově daly, jsou neklamným svědectvím, že rod Zajícovský čím dále, tím více chudnul a přicházel v zapomenutí, až docela vyhynul. Tak pan Mikuláš Zajíc, bratr jmenovaného Jiřího Zajíce, zemřel l. P. 1581 nezanechav po první manželce Sále Špeltovně z Janovic žádných dětí, a s druhou manželkou Annou, sestrou Ladislava z Lobkovic, jediného syna Jana Zbyňka, pána na Budíni, Mšeném a Hostinících. Jan Zbyněk zanašel se sice úmyslem, aby klášter Ostrovský zase obnovil a k dřívější slávě povznesl; ale neučinil ničeho.

Jmenovaný Jan Zbyněk z Hasenburku byl nyní posledním žijícím potomkem jindy tak slavného rodu Zajícovského.

O posledních osudech tohoto starobylého rodu vypravují nám dějiny v podstatě asi toto*):

Jan Zbyněk z Hasenburku vzdělal se ve všelikém umění a navštívil země cizí, došed let, oženil se s Polyxenou z Minkvic a vstoupil do služby státní; byl dědičným truksasem král.

*) Rieger: Naučný Slovník: X, 223 – 224.

Česk., J. M. C. radou a presidentem nad appellací, jsa vůbec muž nemálo vzdělaný, nádhery milovný a přítel mužů učených.

Zdědiv po otci panství Budyni koupil r. 1595 statek Mšeno a r. 1601 od Václava z Vřesovic jeho zboží zápisné, které však postoupil manželce své Polyxeně, jež jí císař Matyáš r. 1692 pro služby platné od manžela jejího domu Rakouskému prokázané postoupil k dědičnému držení. Jan Zbyněk z Hasenburku s nemalým nákladem postavil rozličné budovy světské i duchovní na svých statcích, zvláště vystavěl a obnovil zámky v Budyni, Mšeně, Brozanech a Hostinících, dům v Praze a j. v. V jeho domě bývali učení mužové, jako ku př. Adam Rodovský z Hustiřan, Bartoloměj Paprocký, jenž sestavil rodokmen pánů z Hasenburku, Tycho de Brahe atd. Zvláště obíral se rád podle tehdejšího způsobu alchymii, ve které proházal mnoho peněz, poněvadž všelikým tehdež po Čechách a Němcích pobíhajícím dobrodruhům a alchymistům poskytoval na zámcích svých útulku a zaopatření.

Způsobem takovým se velice zadlužil a upadl v takovou nouzi, že přinucen byl prodávati jedno panství za druhým. R. 1604 prodal po své tetě Kateřině Smiřické, zrozené z Hasenburku, zděděné tvrze Vinoř, Hradiště a Čtenice Václavovi Boryňovi ze Lhoty, r. 1606 zámek Mšeno s příslušenstvím Janu Boryňovi ze Lhoty a o pět let později témuž Janu Boryňovi les zvaný „Mšenský háj“.

V roce 1613 byl nucen postoupiti panství Budyňské Adamovi z Valdšteina v dluhu 150.000 kop. grošů míš. a panství Brozanské své manželce Polyxeně v ceně věnné na statku tomto jí pojištěné tak, že mu posléze nezbylo zholá nic

než právo svobodného pohřbu ve chrámě na Brozanech.

Jan Zbyněk z Hasenburku zemřel r. 1616 zanechav po sobě dva nezletilé syny Jana Mikuláše a Jaroslava; téhož roku zemřela i manželka jeho Polyxena, načež poručníci nezletilých sirotek panství Brozanské zbylé po jich matce Polyxeně zastavili v 50.000 kopách Polyxeně Lobkovicové z Pernsteina na dobu 14 let. Po době té mohlo panství Brozanské býti vyplaceno, což se však již více nestalo tak, že tito pozůstalí synové byli úplně beze všeho majetku.

Starší syn Jan Mikuláš věnoval se stavu vojenskému, kde roku 1631 padl v bitvě proti Švédům u Vratislavi. Mladší syn Jaroslav oženil se s Esterou Johankou z Harasova, byl nejvyšším truksasem král. Česk., JMC. radou a přísedícím komory království Českého, r. 1648 obdržel od Adama Hřana tvrz Radešín a koupil od Karla Platejsa dvůr a ves Radešín; avšak zboží to prodal již r. 1654 Eliášovi Mašauovi z Greifenu. Téhož roku prodala také manželka jeho svůj statek Hořenice, Adamovi Pecelnisovi z Adlerheimbu.

Jaroslav z Hasenburku zemřel r. 1668 ve velké chudobě jsa poslední mužský potomek starožitného a někdy nemálo bohatého rodu svého a pochován jest u Panny Marie Sněžné v Praze.

S těmito dvěma syny pana Jana Zbyňka vymřel tedy v Čechách rod Zajícův. Spřízněná rodina se Zajíci, tak zvaní páni jedné sviňské hlavy, vymřeli Janem Šelmberským, pánem na Tužetíně a Mráči r. 1597. Druhá linie původního rodu pánů Zajíců, tak zvaní páni Lvové, kteří měli statky své v Čechách, v krajině Rožmitál-

ské, přešli z Čech do Moravy a zde dosti dlouho se udrželi, až konečně buď částečně vymřeli nebo s jinými šlechtickými rodinami se smísili.

Způsobem takovým šlechtitný rod zakladatelů zdejšího kláštera úplně vymizel a nadobro zahynul a jmění jejich přišlo do rukou rozličných majitelů.

IV.

Další osudy kláštera až do opětného uvedení mnichů augustiniánských.

Klášter svatě Dobrotivé, jak již vzpomenu, přešel roku 1591 koupí na pana Ladislava z Lobkovic (až do roku 1584 mladším, od roku toho pak starším nazývaného); avšak při rodě tom dlouho nezůstal. Týž byl od r. 1580 království Českého nejvyšším hejtnem lidu válečného a komory české prezidentem a v roce 1594 upadl v nemilost císaře Rudolfa II., který mu zboží Zbiroh, Točnick, Králův Dvůr a tudíž také zboží kláštera sv. Dobrotivé skonfiskoval a od té doby přešel na královskou komoru v jejím držení zůstal až skoro na naše doby.

Příčinu, proč Ladislav z Lobkovic upadl v nemilost císařskou, lze v tom hledati, že zapleten byl v pád svého bratra Jiřího. Jiří starší Lobkovic, jenž v zemi zastával vysoké úřady, byl nejvyšším sudím zemským, nejvyšším hofmistrem království Českého, v roce 1594 náhle upadl v nemilost císaře Rudolfa II., zdaž svou vinou, není dosud zjištěno, poněvadž obviňován byl z velezrády. Proto byly mu všechny statky jeho zabaveny od komory královské a on sám

Klášter Sv.-Dobrotivský.

držen ve vězení až do své smrti dne 28. května r. 1606.

Bratr jeho, výše jmenovaný Ladislav z Lobkovic, byl stržen taktéž v nemilost panovníkovou přišed, jak již uvedeno, o své jmění; ale vězení unikl útekem do Uher, odkudž se později navrátil do Čech, kdež však již roku 1609 zemřel.

Když skonfiskované zboží kláštera sv. Dobrotivé připadlo komoře královské, byla vhodná příležitost, že Rudolf II., který byl řádu našemu nakloněn, dovolí, aby se Augustiniáni do svých starých sídel navrátili. Avšak nepříznivé okolnosti, zvláště že mezi našimi řeholníky byly po většině cizinci, jako Italové, Belgičané a p., zmařily všechnu naději k návratu, a tak zůstal zde klášter bez řeholníků.

Klášter Ostrovský přešed do rukou světských a jsa od řeholníků opuštěn velice hynul a zdálo se, že nadobro vezme za své; neboť sotva zašly smutné doby husitské, již opět přichvátaly ony hrůzy válečné, které skončily teprve po válce třicetileté tak zvaným mírem Westfálským r. 1648.

Nejhůře to vypadalo v Čechách před bitvou na Bílé Hoře, kterážto bitva zasadila Čechám smrtelnou ránu jak ve příčině mravní, tak i ve příčině hospodářské. Před bitvou bělohorskou dosedl na Český trůn odbojný král, Bedřich Falcký, jenž obyčejně nazýván byl králem zimním. Když r. 1620 vojsko císařské spolu s vojskem Bavorským táhlo do Čech, vyslal Bedřich proti němu Uhry, kteří přitáhnuvše až k Rokycanům činili loupežné výpady do celé krajiny a při tom přišli až ke Sv. Dobrotivé, kde co našli, vydrancovali, a co od Uhrů ušetřeno zůstalo, to zka-

zila luza z okolních vesnic, jak o tom trefně napsal jeden člen kláštera Dobrotivského, že »ostatek luza selská, nesousedská dobrala a dokazila«.

Jak tehda Uhři v klášteře řádili a okolní vesničané jim v tom nápomocní byli, poznati lze z líčení, které nám podává kniha nazvaná: »Liber fatus Colensii«, kde se takto praví: »Když l. P. 1620 před bitvou na Bílé Hoře vojsko císařské a Bavorské táhlo do Čech proti Fridrichovi, nepořádnému králi a odbojníku, vysláni byli proti němu Uhři až k Rokycanům a rozběhli se až k Ostrovu, kapli Sv. Dobrotivé mocně vyloupili, skřini, co v ní kosti Sv. Dobrotivé odpočívaly, ztroskotali a rozmetali, takže nyní ta skříň prázdná bývala, pozůstává; ostatní, co v celosti zůstalo v klášteře, to páni sedláci v okolních vesnicích v mizinu přivedli, takže od léta 1621 až 1639 nejmenší věc na střechách ani zdích kostela i konventu se neopravovala, z toho pošlo, že jako skrze řešeto do kostela teklo, zdě se rozstoupaly, trámy se podaly, strop chrámu dolů se podal, padnutím pohrůžku činil, že žádný téměř do kostela velkého vstoupiti nesměl.«

Velký kostel spočíval tehda na sedmi hlavních pilířích z kamene zhotovených a tehdejší nájemce hutí železných ve Strašicích Matiaš Zanetti, když potřeboval kamene k rozličným účelům, bral jej z těchto pilířů kostelních, což ovšem kostelu ku prospěchu nebylo, tak že i ostatní zdě se bořily a zdálo se za takových okolností, že kostel zcela se sesuje.

Než jako samým řízením Božím stalo se, že r. 1637 dostal se na Zbiroh za císařského hejtmana pan Jan Kolens z Kolna, jenž před tím

býval rytmistrem v císařském vojstě. Jsa rodákem z Plzně, znal dobře krajinu zdejší a to bylo snad asi hlavní příčinou, že stalse dobrodincem zdejšího kláštera. Věda dobře, že by bylo věčná škoda tak krásného kostela, o to se přičinil, aby s novým kůrem byla zhotovena také nová střecha a zároveň aby malá vížka byla prkny pobita, což se také skutečně l. P. 1641 stalo. Rok po té byla celá střecha chrámová šindelem pokryta a strop, jenž byl úplně prohnílý, novým nahrazen a rozstoupilé zdě byly opraveny a staženy.

Pan Kolenshned dvě léta po svém příchodu na Zbiroh obnovil zase procesi, která se dříve konávala k zázračnému místu u Sv. Dobrotivě, při kteréžto příležitosti dobrovolné příspěvky a almužny sám osobně vybíral a vše na opravu kostela věnoval. Mimo to nejnnutnější věci ku bohoslužbě potřebné sám nebo jeho rodina darovala, jako na př. jeho zbožná manželka paní Cecilie Salomena z Eberku se svou dcerou Kateřinou Annou věnovaly kromě menších potřeb krásný mešní ornát.

Mezi dobrodinci, kteří menší věci kostelu darovali, připomínají se: paní Miroblova z Plzně; Anna Zahradníková, rozená Fialová, Oktavia Zannettová, rozená Misseron, pan Jakub Veltrub z Veltrub, kapitán Hořovický a Opalkovský, urozená paní Ludmila Malovcová, rozená z Kokořan, paní na Hradišti, Kořenici a Oseku; urozená paní Eva Eufrosina Tejčovská, rozená hraběnka z Klenové, paní na Křížici a Zvíkovci; Jan Sax; Anna Svárová na Těnovicích; urozený Abraham mladší Finczl z Fintzenfeldu, J. C. M. rytmistr; Markéta M'robilliana z Plzně; paní Stříbrská z Plzně; paní Karvickiána taktéž z Plzně; urozená paní

Veltrubská z Hořovic, paní Schirer z Dobřiva a jiných více.

Když nyní kostel již trochu byl upraven a nebylo v něm žádných duchovních, kteří by služby Boží vykonávali, dal pan Kolens řeholníkům pokynuti, aby se ucházeli u císaře Ferdinanda III. o dovolení, aby se zase mohli uvázati v dřívější držení kláštera, což oni také učinili. Než rozličné okolnosti, které návratu řeholníků vadily, byly příčinou, že první prosba minula se účinkem a tak se strany řeholníků bylo mnohokráté žádáno. Se strany královské komory byly činěny námitky, že klášter nemůže dokázati listinami právo na navrácení kláštera a proto že žádosti takové nelze vyhověti.

Námitky takové byly ovšem velice laciné, ale ve své podstatě neodůvodněné. Když pravý majitel se ze svých sídel násilím vyžene a jeho majetek a všechno zboží ohněm zničí, pak snadno dá se mu odpověď, když uchází se o své věci: »Dokaž nám, že jsi skutečným majitelem a předlož nám o tom písemné důkazy!«

Zvláště velikým nepřiznivcem Augustiniánů byl Rafael Gallides z Rosendorfu, jenž v roce 1659 stal se hejtmanem na Zbirohu, Točniku a Královém Dvoře.

Týž ku podané žádosti se strany řádu podal císaři do Vídně nepříznivou zprávu předstíraje, že řeholníci domáhají se netoliko návratu do svých dřívějších sídel, nýbrž že žádají také navrácení všech svých statků, které náležely klášteru, čímž by královská komora byla na svém zboží zkrácena.

Jinak staral se pečlivě o zachování kostela; neboť zdě chrámové opřel pilíři, postavil jedno-

duchý hlavní oltář a hleděl celý kostel před pohromou uchrániti.

Jeho nástupce Samuel Ignatius de Bois oltář od svého předchůdce postavený náležitě upravil a Tadeáš Heisler, správce hutí komárovských, svým nákladem dal postavit v kostele v místech, kde nyní ze sakristie vstupuje se do kostela, kruchtu s malým positivem, což později při opravě kostelní převor Filip Rosenthaler dal odstraniti, poněvadž to překáželo v kostele. Samuel Ignatius z Bois, než byl povýšen do stavu šlechtického, byl měšťanem Staroměstským v Praze, kde stýkal se s Augustiniány od sv. Tomáše a když pak stal se hejtmanem na Zbiroze poradil provincialu P. Leonu Schadeovi, aby ještě jednou pokusil se žádati u císaře Leopolda I. o dovolení k návratu řeholníků do Sv. Dobrotivé připomenuv, aby v žádosti nebyla činěna zmínka o dřívějším zboží klášterním a tak konečně po plných 26 let bylo duchovním umožněno, aby se navrátili do osiřelého kláštera; neboť 9. ledna 1676 dal císař Leopold I. řeholníkům řádu sv. Augustina dovolení, aby se zase uvázali v držení svého dřívějšího kláštera.

Lid domácí, když zvěděl, že zase duchovní navrátí se do kláštera, byl naplněn nevýslovnou radostí a když přiblížil se onen okamžik, kdy viděl mnichy navracovati se do kláštera, radostí až slzel, rukou k nebesům pozdvíhoval a Pánu Bohu děkoval, že už konečně nadešla ta doba, kdy mohou zase býti účastní duchovního posloužení a potěšení, kterého ve svých opuštěných sídlech dlouho postrádali.

Radost okolního obyvatelstva z návratu duchovních do osiřelého kláštera byla zajisté odůvodněna, neboť v okolí širokém nebylo kněze,

který by mohl obyvatelům sloužiti v jejich duchovních potřebách. Ani v Mýtě, ani ve Strašicích, také ani ve Sv. Dobrotivé nebylo stálého duchovního; vždyť o tyto osady starati se musel samojediný tehdejší děkan Rokycanský Jachym z Wolthabru, který časem nemíval ani kaplana. Proto na př. ve Strašicích byla mše sv. jen jednou do roka o pouti sv. Vavřince, v Mýtě o pouti sv. Jana Křtitele a u Sv. Dobrotivé o pouti všech svatých a sv. panny Dobrotivé. Později přináležela osada Sv. Dobrotivé duchovní správou do Cerhovic a pak do Mýta.

Tím stávalo se, zvláště zde u Sv. Dobrotivé, že pohřby dály se obyčejně bez kněze, nemocní nebývali ani zaopatřováni, děti dlouho musely býti bez křtu a p. Obyvatelstvo po celý Boží rok neslyšelo ani kázání a neobcovalo ani mši sv. tak, že ve svých duchovních potřebách bylo úplně opuštěno.

K slavnému uvedení řeholníků děly se veliké přípravy; neboť byli k němu pozváni členové šlechtických rodin jakož i osoby z duchovního stavu. Komise sestávající jak z úředníků císařských, tak i arcibiskupských přijela dne 4. července 1676 na Zbiroh, kde přenocovala, aby druhého dne vydala se ku klášteru, kde konati se měla slavnost uvedení řeholníků. Z duchovenstva přítomni byli: konsistoriální sekretář František Ferdinand Čedík, děkan Karlo-Týnský pán na Praskolesích: vikář traktu Podbrdského Jindřich Pecháček, děkan Hořovický; dále děkan Žebrácký, farář Drahňo-Újezdský, místní farář Cerhovický a jiných více. Komise postavila se na cestě ku klášteru před velkým kostelem, kde urozený pán Jan František, hrabě z Wrtby jakožto císařský komissař skrze svého sekretáře pana Jana Jakuba

de Fari, šlechtice ze Štyrského Hradce, kázal veřejně přednésti císařský dekret a totéž kázal učiniti, co se tkne souhlasu arcibiskupského, arcibiskupský official skrze vikáře Podbrdského u přítomnosti všech shromážděných pánů a všeho ostatního lidu. Tomuto slavnému aktu se strany řehole augustiniánské přítomni byli: P. Leo Schade, provinciál, P. Alfons Hantsche, převor u sv. Tomáše, P. Řehoř, převor Mělnický, P. Hyacinth, převor Štokenský; kněží: Jarolím, Alip, Chrysostom, Aurel, Pavel, Mikuláš, Basil, Adeodat, Godefried, klerik Rafael a bratři: Ondřej a Josef.

Po tomto slavném prohlášení uvedl císařský komissář provinciála a prvního převora Chrysostoma Otta s ostatními řeholníky ku dveřím chrámovým, kde jim předal klíče a způsobem takovým dal řeholníkům v držení klášter. Po té měl řeč v jazyku českém vikář Podbrdský a po ní hned sloužil první pontifikální mši svatou arcibiskupský komissář Václav Bílek z Bilenberku, při níž jemu přisluhovali jako ceremonář častěji jmenovaný vikář, jako jáhen děkan Žebrácký a jako podjáhen farář Cerhovický. Po skončených službách Božích byla vystrojena pro komissi a pozvané hosti skvělá hostina. A tím se slavnost uvedení řeholníků do kláštera u Sv. Dobrotivě skončila.

Řeholníci při svém uvedení neodrželi vůbec žádného pozemku, ba ani kousek zahrádky. Při slavném uvádění duchovních, arcibiskupský komissář Bílek kráčeje v roucho pontifikální oblečen a doprovázen farářem Cerhovickým, Václavem Piculinim, označoval před kostelem berlou místo, které má náležeti kostelu, říkáje: »to také, to také.« Když přikročil až ke starému hřbitovu, na kterém stával farní kostelík všech svatých,

chtěje označiti, až kam sahati má půda klášterní, doprovázející jej farář Cerhovický maje strach, aby hřbitov s kostelem všech svatých nebyl přidělen ku klášteru, šeptaje do ucha, pravil arcibiskupskému komissari: »Dosti, milostivý Pane!« čímž tento rozhořčen odpověděl jemu: »Mlč, vím co dělám.«

Jak z této episodky a ze zápisů v naší pamětní knize vysvítá, byla to jen revnivost se strany fary Cerhovické, že klášteru žádné pozemky nebyly přiděleny; neboť císařští komissari byli klášteru nakloněni a poněvadž v rozhodnutí císařském nebylo přesně naznačeno, co všechno má se klášteru přiděliti, nic nepřekáželo, kdyby arcibiskupský komissář označuje půdu klášterní byl pozemky kolem kláštera ležící přidělil konventu. Byv upozorně od faráře Cerhovického, ustal, neboť se obával, aby neměl z toho nepříjemností.

Po uvedení duchovních do kláštera nebylo žádných bytů a proto na rychlo pro první obyvatelky kláštera bylo zhotoveno z prken několik světniček, aby v nich přebývati mohli. Prvním převorem byl u Sv. Dobrotivě svrchu již jmenovaný Chrysostomus Otto, s nímž v konventě byli dva kněží: P. Adeodát Pitter a P. Pavel Agerle a jeden bratr Ondřej. Jelikož v konventě zdejší panovala veliká bída a nouze, klášter Pražský nejnnutnější potřeby jemu poskytoval a sám o to péči měl, aby znovu obsazený klášter nemusel dobrovolně opuštěn býti. Později, hlavně za přispění komory královské a jiných dobrodinců, nejvíce však nákladem samé řehole augustiniánské byl klášter dostaven asi v nynější podobě. Tak mnohé oltáře v chrámu zdejší byly postaveny nákladem některých měst, jako na př. oltář sv.

Moniky postavili Rokycanští a oltář sv. Augustina zase Plzeňští, rovněž i oltář Panny Marie sedmibolestné pořízen byl většinou z dobrovolných darů a příspěvků. Největšího ale dobrodiní dostalo se klášteru Svato-Dobrotivskému od císaře Leopolda I., jenž poskytl řeholníkům zdejším tím, že jim na svém panství Zbirožském ustanovil tak zvaný almužnový deputát, sestávající z rozličných dávek v naturáliích pro potřeby klášterní. Tento deputát, který po rozličných změnách až doposud klášter z panství Zbirožského bře, jest hlavním zdrojem příjmů klášterních a nebýti toho, musel by klášter zase zahynouti.

Že klášter a kostel jak velký, tak i malý s připojeným kostelíkem všech Svatých na hřbitově nebyl v nejlepší stavu, to patrně z popisu, jež učinil jeden řeholník zdejší a který zde doslovně podáváme: »Klášter ten přechudobný v pouhém Božím a účinným dobrodincův slitování postavený jest v kraji Podbrdském, prostřed mezi Svatou Horou neb Příbramí a Rokycany; míli od Hořovic, Žebráku, Cerhovic, Mýta, Jinec, na gruntu někdy Waldeckém, potom našem, nyní J. Mil. Cís. Zbirožském, vzdálený, koutný, osamotný, nepřístupný, pokojný; s jedné strany na chlumečku mezi horami, lesy, potůčky, právě poustevní. Kostel postranní bez klenutí, zdi staré, otrhané, vysoké, zohyzdžené, oslabené, oltáře prosté, ozdoba a potřeba jak vnitřní, tak zevnitřní touží po slitování i pomoci nějakého podstatného Mariánského milovníka a dobrodince, jehož nábožná ruka by vynahradila co někdejší bohaprázdna, kacířská porušila.«

Za zmínku zajisté stojí otázka: Byl-li klášter obydlen po dobu nepřítomnosti duchovních?

Na tu otázku jsme již dříve částečně odpo-

věděli, že Jiří Zajíc z Hasenburka občas v klášteře přebýval.

Za vlády posledních Zajíců stálé sídlo v klášteře měl úředník vrchnostenský čili správce, jenž obstarával a řídil hospodářství na statcích klášterních. Svrchu uvedený urbář uvádí čtyři takové »ouředníky v klášteře sv. panny Dobrotivé na Ostrově« a to: urozeného pana Jiljího Mrakotinského rytíře z Chrástu (1579), Víta z Reziho (1581), Václava Špulíře z Jiter (1583) a Daniela Vlčkovského z hory Tábor (1586), jenž v r. 1587 koupil si v Zajícově dvůr Novákovský a následujícího roku zase prodal.

V roce 1593, kdy přešel klášter na královskou komoru, neuvádí se již více žádný úředník v klášteře, takže se zdá, že od té doby zůstal uzavřen a zcela neobydlen.

Děkan Rokycanský Jachym z Wolthaberu, jenž, jak nahoře uvedeno, spravoval také zdejší okolí (v l. 1641 – 1647), na výpomoc v duchovní správě přijal kněze Šebastiána, který jako administrátor po dva roky přebýval v Mýtě v nájmu a po té usadil se ve zdejším opuštěném klášteře, kde obýval staré museum, nynější to refektář.

Později za faráře Cerhovického, Mýtského, Strašického a Ostrovského, Václava Piculiniho z Tischengrubu, tedy krátce před uvedením mniichů na Ostrov, přebýval v l. 1665 – 1667 v klášteře v místnosti nad nynějším refektářem poustevník Matěj Jakub Zelenka, narozen r. 1626 v Hořovicích, maje za společníka toliko beránka, s nímž trávil v opuštěném klášteře. O něm se vypravuje, že zastával v opuštěném kostele zvoníka a v klášteře vyučoval děti sousedů počát-

kům náboženství i čtení a psaní a vedl prý život přísný, jsa pokojného ducha.

V té době prý k němu se přidružil jakýsi poutník z Říma, který ho žádal, aby mu zařikal zlého ducha, kterým prý posedlý jest. Zelenka dal se k tomu a snad i k jiným nepředloženým věcem svěsti, načež mu farář Piculini kázal odejít z kláštera. Když neuposlechl, byla věc oznámena arcibiskupské konsistoři, odkud bylo nařízeno komoře na Zbiroh, aby Zelenka násilím z kláštera odveden. Zbirožský pojezdň František Loštovic dal jej svázati a odvésti na Zbiroh, kde byl dán do šatlavy. Brzy jsa propuštěn odešel do Bechyně k Františkánům, kde v poustevně sv. Ivana u vysokém věku zemřel.

Jak z archivu Zbirožského dá se zjistiti, ustanovil tohoto Zelenku do kláštera zdejšího děkan Hořovický jakožto tehdejší vikář; neboť proti výtkám hejtmána Zbirožského Rafaela Galida brání se tím, že jako vikář měl k tomu právo.

V.

Kláster až do založení duchovní správy.

Řeholníci, jsouce šťastně opět uvedeni do svých starých sídel, našli je ve stavu nanejvýš zbedovaném, takže kronikář klášterní P. Valentin Weidner, jenž zde také po nějaký čas působil jako převor, poznamenal, že mniši přišli do převeliké prázdnoty (in grande nihil).

Celé toto období vykazuje jenom starost a práci, jak by se stavby klášterní daly pořídit a kde hledati dobrodince, aby pomohli tuto starobylou svatyni zachovati.

Velký kostel byl v tak hrozně sešlém stavu, že ani nikdo neodvažoval se do něho vstoupiti a proto se v něm ani služby Boží nekonaly. Menší kostel (nynější kaple sv. Mikuláše Tol.) byl nuzně upraven pro nutné kostelní potřeby a rovněž kaplička Sv. Dobrotivé volala po nutné opravě. K tomu ještě nedostávalo se ani potřeb liturgických, jako mešních rouch, kalichů a p.

Z té příčiny první péče směřovala k tomu, aby svatyně Boží byla zase uvedena do pořádku, a tudíž nejdříve musela býti vyčištěna, rupy a shnilé dříví uklizeno a vyšetřeno, které opravy nejdříve nutno předsevzíti. Prvním rokem byla opravena svatyně menší s kaplí Sv. Dobrotivé. A když nedostávalo se prostředků, řeholníci sbírali almužnu a hledali šlechtné dobrodince, kterých nám milostivé nebe poměrně dosti vzbudilo. Duchovní také okolním farářům horlivě v duchovní správě vypomáhali, aby za obdržnou odměnu mohli v započatých opravách pokračovati.

Tak hned v roce 1679 za převora P. Filipa Rosenthalera byla uzavřena smlouva s Křištofem Františkem hrabětem Vratislavem z Mitrovic, dle které zdejší duchovní se zavázali ve farním kostele sv. Mikuláše v Jincích konati služby Boží každou třetí neděli nebo svátek, vždy po tři dny na sv. Mikuláše, na posvěcení chrámu Páně, první neděli po sv. Havlu, na Všechny svaté, na Nový rok, na Tři krále, na Květnou neděli a Boží Tělo.

Téhož roku započato s opravou velkého kostela, na kterýž účel sám císař Leopold I. daroval 1000 rýnských a královská komora k tomu přidala ještě 500 zl. Tohoto obnosu bylo užito ku vyčištění a urovnání podlahy kostelní, restau-

raci presbytáře, při čemž nevkusná kruchta dřevěná v presbytáři na straně epištolní byla odstraněna a pořízen nový chor u hlavních dveří chrámových, odstraněn sešlý hlavní oltář a postaven vítězný oblouk mezi presbytářem a lodí hlavní, kam byly umístěny znaky rodu Zajícovského.

Jan Vilém Schirer z Waldheimu, zápisný držitel huti v Dobřívě, svým nákladem na straně epištolní dal postavit kazatelnu, která za převora P. Marcela Hnízda (1871—1889) byla nahrazena nynější kazatelnou. Vedle toho učinil mešní nadání za svůj rod.

Známý nám Zbirovský hejtman Samuel Ignatius de Bois v r. 1680 dal si v presbytáři naproti kazatelně zříditi rodinnou hrobku a nad ní vsaditi do zdi kamennou desku s příslušným nápisem a svým šlechtickým znakem, který dosud v kostele se nachází. Pohnutkou k postavení hrobky byla mu morová rána, která v té době v Čechách hrozně řádila.

Vedle toho Václav Černý Mirovský, šichtmistr a hejtman panství Jineckého na svou a své rodiny památku postavil v pravé postranní lodi oltář sv. Augustina s obrazem téhož světce. Jako doplněk tohoto oltáře dal opět v levé postranní lodi zříditi P. Jarolím Ebenauer, provinciál řádu, oltář ke cti svého patrona, sv. Jarolíma, nynější to oltář sv. Moniky.

Původní zdejší svatyně (kaple sv. Mikuláše) všemi dřívějšími pohromami tak sešla, že nezbyvalo nic jiného, než ji zbořiti a postavit zcela novou, což učinil nákladem svým známý dobrodinec a zdejšího místa zvláštní milovník Samuel Ignatius de Bois. Týž kázal také rozebrati dřevěnou zvoničku, která stávala před kostelem na

škarpe v místech před nynějším missionárním křížem, poněvadž byla zcela chatrná a svému účelu nevyhovovala. Na místě ní kázal nad kaplí sv. Mikuláše postavit novou kamennou věž, kterou však tehdejší stavitel buď z neznalosti nebo pro zisk špatně založil tak, že od započaté stavby na krátký čas musilo býti upuštěno; neboť započatá stavba hrozila sesutím. Proto Samuel Ignatius de Bois povolal z Prahy známého stavitele Dominika Canevalle, kterýž základy věže upevnil a stavbu věže dokončil, vyhnal ji toliko do nynější výše.

Při té příležitosti zdejší kněz P. Mikuláš Puchner ze sbírek pořídil nový zvon sv. Mikuláš nazvaný, který byl zavěšen do věžičky sanktuové, která bývala na kostele nad hlavním oltářem a kterým se ve všední dny vyzvánělo na mši sv. Současně s touto stavbou byl postaven díl kláštera na východní straně a pořízena nynější sakristie. Při návratu duchovních do kláštera tento díl kláštera vůbec nestál a celé místo bylo prázdné, kde se také obvykle pochovávalo. Nynější oratoř, která těsně hraničí s kaplí svatého Mikuláše, jak se dalo tehda z neklamných, pozůstalých známek souditi, sloužila dříve za sakristii. Ostatní pak prostora od této domnělé sakristie až k bývalému museu čili dřívější studovně byla, jak jsme již podotkli, úplně sesutá a právě na tomto místě jest tudíž znovuzřízeno celé křídlo klášterní.

Staré museum, do kterého se vcházelo po třech stupních, bylo upraveno na jídelnu čili refektář tím způsobem, že stupně ty byly odstraněny a podlaha snížena tak, aby byla v stejné výši s dlažbou kostela.

Opravy tyto trvaly plně tři roky až do

r. 1683 a k úplnému jich dokončení opět Samuel Ignatius de Bois pořídil v r. 1685 v kapli sv. zcela nový oltář s příslušnou dedikací, o čemž bude později zmínka. Královské město Rokycany pak následujícího roku uzavřelo tuto kapli mříží z kovaných železných prutů, na níž upevněn jest znak městský s nápisem latinským: »Ad M. D. G. B. V. M. et S. Benignae V. et M. honorem Regia Civitas Rokicanensis has crates erexit. Anno, quo Budae Christianitas solem rursus noviter restituit.«

Za převorátu P. Rafaela Pelikána bylo přikročeno k těžké a nebezpečné práci, neboť krov velkého kostela byl zcela prohnílý a hrozil sesutím. Proto byl úplně snesen a postaven krov nový a přikryt šindelem. Náklad na tuto nákladnou opravu byl veden z větší části z důchodů královské komory Zbirožské, při čemž byli nápomocní i jiní šlechtetní dobrodyncové.

Velikou ztrátu utrpěl klášter r. 1690, kdy mu zemřel jeho největší dobrodinec a fedrovatel Samuel Ignatius de Bois. Umřel dne 26. prosince na zámku Zbirožském ve věku 60 let na dnu a pochován jest zde dne 2. ledna 1691 do hrobky, kterou si byl sám pro sebe již dříve pořídil. Při své smrti učinil při kostele zdejším mešní nadání.

V r. 1691 pořídil svrchu uvedený převor P. Rafael Pelikán v kostele (v presbytáři) novou hrobku pro řeholníky, neboť dosud neměli místa, kam by zemřelí členové kláštera se pochovávali. Ač P. Rafael Pelikán doufal, že on bude první, který bude pochován v této hrobce, tož přece osud jinak ustanovil; zemřel v Ročově. Prvním Augustiniánem pochovaným ve zdejší hrobce byl P. Heřman Zinnert, jenž zemřel dne 13. září 1713

na morovou ránu. Následujícího měsíce za zvláštních okolností pochován jest zde Daniel Vilém Gildea rytíř z Altbachu. Týž před morovou ranou utekl z Prahy a odebral se do Vosova, kde náhodou zemřel přirozenou smrtí. Pozůstalá vdova dala jej z Vosova sem přivézt a prozatím pochovati ve zdejší hrobce, aby, až v Praze mor ustane, pochován byl v Praze u sv. Tomáše. Avšak k tomu již více nedošlo a tak tento rytíř spí svůj věčný sen u Sv. Dobrotivé.

Po převoru P. Rafaeli Pelikánovi následoval za převora P. Valentin Weydner, jenž přihlížejce k tomu, že v kostele jsou chatrná okna, po většině i bez skla, čímž kostel nesmírně trpěl, postaral se o to, aby chudobnému kostelu získal nějaké opět dobrodince, což se mu také podařilo. Václav František Zalušský, správce hutí Strašických a Sv. Dobrotivských, měšťan Rokycanský, dal ku prosbě převorově velká okna na svůj náklad opravit; dvě ostatní okna opravili hutníci Strašičtí a potřebné sklo klášter dostal darem ze sousedních skláren. Práci sklenářskou provedl Pražský sklenář Jan Petr, jenž za svou práci nic nežádal, věnovav, jak pravil, veškerou svou mzdu sv. panně Dobrotivé.

R. 1693 dostalo se kostelu opět nové ozdoby, neboť Ferdinand Schleicht z Wiesenthalu, měšťan Malostranský a Žebrácký, stižen jsa dnou, daroval do kláštera veliký obraz ukřižovaného Spasitele s Jobem a Lazarem a biskupem sv. Stápinem. Obraz ten má nahoře tento latinský verš:

»Jesu Salvator meritis, precibusque Stapini,
Lazare, Job, quaeso, tu miserere mei.«

Dole pak čte se nápis:

»Perge pati patiens, patienti palma paratur,
Palmam promeruit palma probata pati.«

Klášter Sv. Dobrotivský.

V rohu jest věnování tohoto znění: •Ferdinandus Adalbertus Schleichart, supremus Vigiliarum Praefectus, in obsidione Vienstensi Assistens fieri fecit 1. Maji 1693.•

Tvář Lazara na obrazu vymalovaná, jak udává zdejší pamětní kniha, jest prý pravá podoba dárce.

Když později byl pořízen oltář sv. Kříže v presbytáři, byl tento obraz umístěn na tomto oltáři, před nímž až po dnešní dny koná se v postě pobožnost k pěti ranám Páně.

Než přes všechno to kostel až dosud nebyl ještě úplně uvnitř restaurován a rovněž budova klášterní nedostavěna, tak že v klášteře jenom stále na to musilo se pomýšleti, aby vše bylo, co nejdříve urovnáno, což se až později podařilo. Dřevěný strop v hlavním kostele byl nevkusný a málo bezpečný, a proto převor P. Ondřej Kayser pořídil pod ním nynější klenutý a dokončil zároveň stavbu kláštera na poslední straně, přistavěv provincialát, čímž budova konventní jest zakončena; ke stavbě čtvrtého křídla na straně západní, aby docíleno bylo úplné klášterní kvadratury, již více nedošlo.

Sešlý oltář sv. Augustina byl v r. 1733 od magistrátu Plzeňského znovuzřízen a nad oltář vložen znak města Plzně. Následujícího roku farář Mirošovský Bernard Pelletius postavil oltář sv. Jana Nepomuckého, darovav zároveň klášteru 100 zl. Za příkladem těchto nezůstalo pozadu také královské město Rokycany, neboť obyvatelé tohoto města byli vždy velikými dobrodinci kláštera zdejšího, a proto chatrný oltář sv. Jarolíma znovu postavilo a dalo jej zasvětit ke cti svaté Moniky. Oltář ten nese nahoře až dosud znak města Rokycan.

Po té na náklad rozličných dobrodinců byly pořízeny na stěny chrámové velké obrazy světců, ponejvíce z řádu sv. Augustina a v r. 1745 byl snesen starý hlavní oltář a postaven nový v nynější podobě, na němž umístěn obraz od Pražského malíře Molitora, představující založení zdejšího kláštera.

Hlavní oltář jest podle privilegia řádového na věčné časy obdařen plnomocnými odpustky (altare privilegium).

Posléze (v r. 1751) pořízen jest oltářik v kapličce sv. Dobrotivé.

Za převora P. Matěje Chotěbořského (r. 1777) postaveny jsou na kruchtě varhany od varhanáře Jana Ruschla z Litoměřic, které byly v r. 1894 znovu opraveny nákladem 800 zl., k čemuž vedle jiných dobrodinců přispěl obnosem 100 zl. sám nynější panovník císař František Josef I.

Když kostel byl již ve svém celku opraven, hrozilo mu opět nové nebezpečí. Panský mlýn, který dříve stával pod vodní nádržkou u kláštera (kde se nachází palouk nazvaný »Jordánek«), byl zrušen a postaven na západní straně kostela (nynější mlýn Trejbalovic). Z toho mlýna vyšel oheň dne 26. listopadu 1754 a tak se rozzuřil, že oharky litaly na vše strany i na kostel, který jsa šindelem kryt, počal již na pěti místech hořeti. Avšak za přispění domácího lidu s velikým namáháním oheň uhašen a tak zkáza od kostela šťastně jest odvrácena.

Jak jsme již dříve poznamenali, duchovní při svém návratu do kláštera neobdrželi ani kousek půdy tak, že ani nepatrnou zahrádku při klášteře si nemohli pořídit. Kde se nachází nyní zahrada klášterní a palouk zvaný »starý

dvůr bylo panské hospodářství, kde se hlavně chovaly jenom ovce.

Teprve r. 1710 za souhlasu císařských komissařů Stubka a Gebharda pořídili si řeholníci malou zahrádku, ku které po dlouhém vyjednávání a doprošování se dostali přidáno na rozšíření této zahrady pozemku v šířce 2 sáhů a v délce 9 sáhů, ač se dožadovali ku zaokrouhlení pozemku aspoň v délce 25 sáhů při šířce 2 sáhů.

Hospodářské stavení blízko kláštera postavené působilo klášteru veliké nepříjemnosti, zvláště nebyla vyloučena možnost, že z neopatrnosti čeledínů a jiných lidí může snadno vyjít oheň, který by mohl ohrožovati klášter i s kostelem. Proto tehdejší provincial P. Michael Mareschl s převorem P. Ondřejem Kaysrem, žádali prostřednictvím královské komory u císaře Karla VI., aby klášteru byl darován tento panský dvůr s pozemkem, na němž stojí a s příslušnými k němu polnostmi. Avšak žádost jejich byla jen částečně vyřízena; neboť panský dvůr byl rozpuštěn a pozemky k němu přináležející rozprodány mezi domácí lid, hlavně mezi panské podruhy, kteří se usadili jako samostatní sedláci, založivše si své usedlosti čili nové statky na rozdíl od starousedlých v Zaječově. Zbytek pak, to jest palouk přímo u kláštera (starý dvůr) a chatrné místnosti dány klášteru s tou podmínkou, že tyto sešlé místnosti budou strženy a že nové stavení se na místě sbouraných nepostaví a vedle toho, že musí klášter na tomto pozemku povolit volný příjezd pro povozy k panské pile a k vysoké peci.

Z vyličeného stavu věcí vychází, že klášter v této době musel se starati o to, aby zabez-

pečil stavební stav kostela i kláštera, což zcela přirozeně vyžadovalo velikého nákladu.

Klášter pro chudobu na tyto nutné a velmi nákladné opravy nemohl ze svých prostředků ničeho věnovati a byl odkázán jen na podporu šlechtných dobrodinců. A v pravdě Bůh dobrotivý opuštěnému klášteru v této době vzbudil hojně těch, kteří hmotně přispěli ku dokonání započatého díla. Mezi dobrodinci nacházíme nejenom členy vysoké šlechty, ale i domácí i okolní obyvatelstvo, které rádo pomáhalo stavěti náš starobylý chrám Páně. Avšak i duchovní sami se přičiňovali, seč síly jejich stačily, aby svatyně tak památná a kdysi proslavená nezahynula a proto horlivě pracující na vinici Páně získali tím sobě dobrodince a příznivce.

Sama císařovna Marie Teresie uznávajíc horlivost zdejších duchovních prokázala se býti obzvláštní dobroditelkou kláštera; neboť nařídila, aby klášteru byla udělena z královského důchodu hojná podpora.

Za toto dobrodiní zavázali se řeholníci k následujícím povinnostem:

1. Obětovati mše sv. na úmysl císařského domu, což až dosud se děje;

2. po všechny neděle a svátky sloužiti v kostele u sv. Dobrotivé služby Boží s kázáním;

3. konati v blízkých obcích Zaječově, Kvani, na Nových statech a v Těněch křesťanská cvičení;

4. v těchže obcích zaopatřovati nemocné a pochovávat, poněvadž pro vzdálenost farář Mýtský tak činiti nemohl;

5. ve filiálním kostele ve Strašicích o všech nedělích a svátcích, pokud tak činiti nemohl duchovní z Mýta, sloužiti v 10 hodin mši sv. s kázáním a křesťanským cvičením. Za to byli osadníci povinni duchovního pohostiti a pro něho dojížděti a vedle toho ročně klášteru odváděti 24 zl.;

6. o všech svátcích Mariánských v zámecké kapli Zbirožské zpovídati a v pádu potřeby i příslušníky zámecké zaopatřovati svátostmi umírajících.

Podobný závazek přijali na sebe zdejší duchovní také v r. 1705, kdy dva duchovní byli povinni dojížděti o svátcích Mariánských a na svátek sv. Václava a sv. Barbory do Plzně, aby tam vypomáhali zpovídati. Avšak závazek ten brzy přestal.

Památnou událost v osudech zdejšího kláštera poznamenávají paměti klášterní při roku 1731.

Toho roku dne 8 srpna ve zdejších hvozdech konaly se dvorní hony, při nichž přítomen byl sám císař Karel VI. se svou chotí Alžbětou. Po skončené leči ve 2 hodiny odpoledne dostavili se císařští manželé s celým svým komonstvem do kláštera, kde v refektáři konala se dvorní hostina. Po té odebral se císař do kostela, kde vykonal pobožnost a políbiv uctivě ostatky sv. Dobrotivé. odebral se po 5té hodině odpolední z konventu, aby pokračoval v honbě.

Tato památná událost jest zvěčněna v kostele příslušným nápisem latinským a v refektáři na prvním místě upevněna jest tabulka hlásající, že v této síni stoloval římský císař Karel VI. se svou chotí.

VI.

Založení duchovní správy při klášteře.

Jak svrchu vypravováno bylo, zkáze blízký klášter navrácen byl duchovním, kteří s namáháním všech sil svých jej zachovati hleděli, ač klášterníci s tou největší bídou a nouzí zápasiti musili. Veliký nedostatek jevil se v klášteře na všech stranách tak, že duchovní byli nuceni žebrati a podobným způsobem nejnútnejší výživu si zaopatřovati a nezdávka se i stávalo, že řeholníci musili hlad trpěti.

Této nouzi z větší části, jak jsme slyšeli, odpomohl sám zeměpán, blahé paměti císař římský a král Český, Leopold I., založiv svrchu jmenovaný deputát, který poskytoval jaksi záruku v lepší budoucnost kláštera. Klášter Svato-Dobrotivský po svém znovuzrození počal ve prospěch okolního lidu blahodárně působiti a zdálo se, že zase aspoň částečně dosáhne svého významu, jaký měl hned po svém založení. Než naděje ty se nesplnily, poněvadž přichvátala za krátkou dobu pro klášter jiná nepříznivá okolnost, čehož vinen byl všemu náboženství odporný duch času.

Po krátkém oddechu přišla na církve, hlavně pak na kláštery jiná pohroma, která svými účinky předčí i samu dobu husitskou, poněvadž neděla se způsobem hlučným jako tato, nýbrž bez velikého hluku kráčela krok za krokem, až dosáhla svého cíle.

Tato pohroma však nebyla náhlá ani okamžitá, nýbrž připravovala se po dlouhou dobu a měla svůj počátek již od tak zvané reformace v 16. století. Základní myšlenka protestantismu zavrhlá autoritu církevní a účinky toho byly, že

stoupenci tohoto směru pokračovali na započaté dráze tak, že celé 18. století vyznačuje se snahou člověka odloučiti od Boha a ve smyslu náboženském býti úplně nezávislým. Avšak duch ten brzy přišel na pole politické, až propukl ve velké revoluci francouzské.

Není tudíž divu, že v lůně samotné církve katolické tyto myšlenky nalezly ohlasu a zplo-dily tak zvaný jansenismus, gallicanismus a posléze febronianismus, který v Rakousku jest znám pod jménem josefinismus.

Světící biskup Trevířský Jan Mikuláš Hontheim vydal pod jménem »Febronius« spis proti moci papežské, v němž domáháno se bylo zřízení církví národních. A jako každá věc, která má umenšiti moc některého ústavu nebo zřízení, najde hojně následovníků, tak také počínání Febroniovo nezůstalo bez následků. V krátké době objevili se stoupenci Febroniovi, kteří podle zásad mistra svého brojili proti zřízením církevním.

Císař Josef II., panovník osvícený a dítko své doby, ujav se po své matce Marii Teresii vlády, zanášel se úmyslem oblažiti své národy a proto chtěl povznést blahobyt všech tříd obyvatelstva. Jsa proriknut duchem centralistickým hodlal všechny své poddané spojití v jeden nerozlučný celek s jednou ústavou a jednotným zákonodárstvím, při čemž neohlížel se na historická práva a povahu jednotlivých zemí, čímž zcela přirozeně vyvolal nespokojenost.

Dle úmyslů Josefových svrchovanost státu vyžadovala, aby vše podrobeno bylo bezpodmínečně policejnímu dohledu a všechny zájmy jednotlivců sloužily a podrobily se prospěchům státním. Přirozený a nutný důsledek toho byl, že

Josef II. obrátil své zraky také na pole náboženské chtěje zde prováděti své umysly, poně-vadž zřízení církevní neodpovídalo ve všem novotářským snahám Josefovým a proto počal opravovatí církev ve smyslu zásad Febroniových, čímž zcela přirozeně vyvolal nedorozumění s papežskou Stolicí.

První čin Josefův na poli náboženských oprav byl dekret ze dne 26. března 1781, který zavádí tak zvané »Placetum regium,« jež potrvalo až do uzavření konkordátu s papežskou Stolicí za vlády nynějšího vladaře.

Po té následovalo jedno nařízení po druhém, tak že církev katolická v zemích mocnářství Rakouského již r. 1783 v pravdě byla od nynější hlavy církve, římského papeže, odloučena.

Než záměry Josefy nesly se ještě dále; neboť jeho reformátorská činnost zasáhla i do vnitřního života církevního, jak o tom svědčí rozličné patenty ve věcech bohoslužebných. Uvádíme jenom císařský patent ze 6. dubna 1784, který stanoví pořádek služeb Božích až do těch nejmenších maličností, jako na př. kolik smí hořeti na oltáři svíček při tiché nebo zpívané mši sv. a p. Ně která ustanovení byla až příliš malicherná tak, že sám pruský král Bedřich Veliký proto posměšně nazýval císaře Josefa: »bratrem kostelníkem«.

Nemusíme zvláště připomínati, že Josef svou pozornost věnoval také klášterům, o nichž měl prapodivné názory, které ovšem zcela správně odpovídaly tehdejšímu duchu času.

Duch reformovati, vlastně zasahovati do práv klášterních proti jasnému znění zákonů církevních objevil se již za Marie Teresie, která v té příčině vydala několik nařízení nepříznivých

klášterům. Když takové rozkazy vydala Marie Teresie, o níž známo jest, že byla přísně katolického smýšlení, což teprve dalo se očekávat od císaře Josefa, jenž plul úplně v proudu proticírkevním, ač pro svou osobu byl dosti dobře nábožensky smýšlejícím mužem.

Kláštéry byly až dosud mocným činitelem, který zajisté odporoval novotářským snahám Josefovým. Císař Josef při svém oblíbeném ideálu o všemohoucnosti státu považoval kláštery za věc neužitečnou a zbytečnou a proto zanašel se myšlenkou je zrušiti. Námitky z mnohých stran jemu přednesené, že zrušením klášterů zasahovalo by se do cizích práv a že se tím porušuje náboženská svoboda každému tolerančním patentem zaručená, neměly u něho sluchu a každého, kdo by se byl opovážil na to upozorniti, krátce odbyl.

Proto vydány proti klášterům škodlivé rozkazy a dekrety, aby jejich životní síla byla podlomena. Zakázáno všem řeholím bez rozdílu dopisovati si se svými generálními představenými v Římě a zaveden tak zvaný „*numerus clausus*“ pro každý jednotlivý klášter. Zrušeny všechny výsady a exempce řeholní a konventy postaveny přímo pod právomoc dieocesanního biskupa a zakázáno kupovati bohoslužebné knihy, (jako misály, breviře, antifonáře a p.) u cizích knihkupců. Konečně ve všech řádech, třeba se to přičilo stanovám papežskou Stolicí schváleným, zavedeny občasné volby představených.

Největší ránu klášterům zasadilo kabinetní psaní císařovo ze dne 30. října 1781, kterým se nařizuje zrušení všech řádů, které „vedou jenom rozjímavý život a nepřispívají k dobru bližního a občanské společnosti.“ A tím nastala doba

zrušující a zrušeny kláštery, které byly založeny od starobylých rodů šlechtických, ba i od samotných králů českých.

Při provádění zrušovacích nařízení jednalo se s neobyčejnou bezohledností; neboť do kláštera dostavili se císařští komissaři, kteří nedovolili členům ani z kláštera vyjiti, žádající od nich přísahu vyjevovací, že ani toho nejmenšího nemají u sebe z jmění klášterního.

Členům zrušeného kláštera ponecháno na vůli vstoupiti buď do řad světského duchovenstva nebo žiti mimo klášter při nepatrném výslužném, které obnášelo 210 zl. Kdož nesložili ještě slavných slibů, obdrželi 150 zl. odbytného jednou pro vždy.

Stát zabavil jmění zrušených klášterů a založil z něho tak zvanou „náboženskou matici“ (náboženský fond) k vydržování nově zřízených (císařských) far a vůbec k účelům církevním.

Než při zrušování toho klášterního jmění děly se hanebné neplechty a podvody tak, že jenom nepatrná část ze strženého jmění přišla k svému určení; ostatní přišlo do nepovolaných rukou, které se nespravedlivě obohatily na účet jmění církevního.

Dlužno také poznamenati, že i české písemnictví při zrušení klášterů utrpělo velikých ztrát; neboť velmi cenná díla, která byla několik století od Čechů pilně sbírána a v klášterích pečlivě chována, jsou za nepatrnou cenu prodána a z Čech odvezena.

Za takových okolností přišla řada také na klášter Dobrotivský; neboť již r. 1787, přijela do kláštera císařská komise, aby provedla zrušení kláštera. Když o tom okolní obce se dověděly, poznaly, že by jim z toho škoda mohla vzejiti,

poněvadž by přišly o všechnu útěchu náboženskou, které, jsouce zde od ostatního kraje odloučeny a vzdáleny, by postrádati musely. Proto ve jménu všech vyžádal si rychtář Zaječovský, Matěj Vodrážka, slyšení u předsedy komise, aby jemu prosbu o zachování kláštera přednesl a zároveň i důvody pro zřízení duchovní správy předejším klášteře uvedl. Mezi jiným bylo za hlavní důvody uvedeno, že zdejší obce mají ku farnímu chrámu v Mýtě skoro dvě hodiny cesty a tudíž že by po zrušení kláštera nemohli občané vesnic zdejších vykonávati své povinnosti náboženské a mimo to, že bývá při službách Božích vždy veliký nával zbožného lidu. Předseda císařské komise velmi laskavě a přívětivě přijal rychtáře Zaječovského a vyslechl blahosklonně poníženou žádost jeho. Když pak sám přesvědčil se o pravdivosti všech věcí, dal žadateli pokyn, aby se svou žádostí prostřednictvím královské komory Zbirožské obrátili se na samého císaře a krále Josefa II.

Ještě téhož dne (25. března) na slavnost poutní Zvěstování Panny Marie, když císařská komise po slavných službách Božích odtud odjela, svolalo věc tu velmi zaujatý, jmenovaný již rychtář Zaječovský, Matěj Vodrážka, zástupce okolních vesnic a to obcí: Olešné, Kvaně a Iviny na odpoledne do kláštera ku společné poradě, aby jim podal zprávu o nastávajícím osudu kláštera Svato-Dobrotivského, jakož i o tom, jakých kroků možno se uchopiti, aby klášter i na dále zachován byl i aby ku klášteru přišla samostatná duchovní správa. Všichni zástupcové obcí jednomyslně na tom se uradili, aby podle rady předsedy císařské komise žádost podána byla na císaře a zároveň se usnesli, aby tuto žádost jim některý člen zdejšího kláštera napsal, což ovšem duchovní z po-

chopitelných příčin odmítnouti museli a jenom to jim na ruku dali, aby šli k písaři do Komárova. Ten jim žádost také nepsal, poněvadž netroufal se něco podobného vykonati a poukázal je k syndikovi do Žebráku; ale ani tento žádost jim nezhotoval a jenom pokynuti dal, aby šli na Zbiroh k panu vrchnímu se poradit ve věci té. Pan vrchní na Zbiroze, Václav de Keyser Treu, deputaci žadatelů laskavě přijal a jim naznačil, aby si žádost sami napsali a od obcí a těch, kterých se to týkalo, podepsati dali a jemu pak na Zbiroh poslali, aby ji prostřednictvím císařského krajského na patřičné místo poslati mohl.

Když všude, co se tkne složení žádosti, byli odmítnuti, ujal se té práce sám Matěj Vodrážka a ode všech podepsati ji dal. Po té Vodrážka s Antonínem Charvátem, s rychtářem Kvaňským Františkem Balejem a Václavem Jedličkou, s rychtářem z Olešné Janem Balejem a Tomášem Kotvou, z Iviny s Pavlem Vainarem, ze Strašic s Václavem Šperkem, s rychtářem z Těň Janem Stupkou a z Cheznovic Janem Toncarem odebral se na zámek Zbirožský, aby žádost tu předložil panu vrchnímu ku podpisu, jenž ji pak skrze krajský úřad do Vídně císaři Josefovi k milostivému vyřízení doporučil.

Účinek toho všeho byl, že konečně po nejistých dobách, co s klášterem diti se bude, přijeli dne 18. května 1789 Berounský vikář Josef Kazdij a císařský krajský, aby měli jednání úřední stranou kláštera Dobrotivského. K tomuto jednání pozváni byli kromě zástupců obcí farář z Mýta, lokalista ze Strašic a z Mrtníku. Všichni jmenovaní k jednání se dostavili a všichni toho uznávali nutnou potřebu, aby při klášteře augustiniánském ve Sv. Dobrotivě zřízena byla fara kromě

kaplana z Mýta, který jako zástupce svého faráře stavěl se na odpor proti nové duchovní správě a to snad z té jediné příčiny, jak se vyjádřil tehda Matěj Vodražka, že by duchovní správa v Mýtě přišla o požitky štolové a jiné dávky, které by se potom odváděly nové fáře při klášteře. A věru diviti se jest, že duchovní správa v Mýtě takový odpor klášti mohla, ač nebyla s to, aby všem duchovním potřebám obyvatelů zdejší krajiny zadost učinila; neboť ve skutečnosti o duchovní potřebu lidu usedlého ve vesnicích kolem kláštera starali se sami Augustiniáni a nezřídka se stávalo, že vesničané sobě stěžovali, že ani jednou do roka nepříjde na duchovní cvičení jejich farář z Mýta. Proto podle práva a spravedlnosti slušelo se, aby řeholníci u Sv. Dobrotivé měli svou samostatnou duchovní správu a to hlavně vzhledem na okolo ležící dědiny, které jsou takofka od ostatního světa odloučeny. Přes všechny odpor a přes všechny námitky se strany kaplana Mýtského sestaven od komise protokol a žádost na zřízení fary, jak náleží odůvodněná a podpisy zástupců obcí opatřená, byla na příslušné místo zaslána.

Císař Josef II. dal místa všem uvedeným důvodům a již dne 11. října 1789 vyšel dvorský dekret, na základě jehož klášter Svato-Dobrotivský měl i na dále trvati a řeholníkům uložena povinnost, aby vedli duchovní správu samostatně v těchto vesnicích: Zaječově a Nově Vsi, ve Kvani, Olešné a Ivině.

Tento dvorský dekret byl dne 25. října téhož roku předán od místodržitelství Českého úřadu Zbýhožského, který měl bez odkladu činiti přípravy, aby ve Sv. Dobrotivé co nejdříve byla otevřena duchovní správa. Poslední neděli po svat.

Duchu bylo ve farních chrámech Páně v Mýtě, v Hořovicích a ve Strašicích, jakož i v celém vikariátu Berounském s kazatelnou oznámeno, že u Sv. Dobrotivé zřízena jest fara a za prvního faráře od arcibiskupské konsistoře ustanoven byl P. Maximilian Kornner a za kaplana P. Jan Ev. Rauch.

Slavnostní otevření duchovní správy konalo se dne 29. listopadu 1789 na první neděli adventní a byli při ní přítomni všichni úředníci ze zámku Zbýhožského v čele s panem vrchním Václavem Svobodou; dále Berounský vikář Josef Kazdij, kanovník Staro-Boleslavský, se svým sekretářem Ignátem Veselým, děkanem Drahňo-Ujezdským, Petr Chládek, sekretář konsistoriální, děkan Hořovický, farář Mýtský, jakož i Mrtnický.

U přítomnosti nepřehledného lidu z osad cizích, odebrali se jmenovaní páni, v čele pan vikář s assistencí a ostatní kněží v pluvialech do bytu P. Maximiliana Kornnera, tehdejšího převora, aby jej jakožto ustanoveného faráře uvedli v úřad jeho, když byl do rukou vikářových učinil služební přísahu. Z kláštera vyšlo se na dvůr, kde se lidé sestavili v průvod a cechové přišli z cizích dědin se svými prapory a za zvuku hudby a bubnů vedli nového faráře do chrámu Páně, kde po skončených obřadech uváděcích sloužil jako farář první mši svatou. Při této příležitosti měl velmi dojemnou řeč pan vikář Berounský, v níž v úvodu zmínil se o slavném původu kláštera zdejšího. Po obřadech církevních sešli se účastníci této slavnosti do velikého refektáře, kde pan vrchní v krátké řeči vylíčil přítomným povinnosti osadníků ku svému duchovnímu pastýři a pak od rychtářů a konšelů přifařených obcí byl učiněn novému faráři slib poslušnosti.

Nový pan farář počal nyní samostatně osadu svou vésti a první jeho skutek byl ten, že sám po zralém uvážení u konsistoře a u místodržitelství žádal, aby chatrný kostelík Všechn Svatých na hřbitově byl zbořen; neboť po celý rok, vyjma svátek Všechn Svatých, anebo někdy o pohřbu, v něm služby Boží se nekonaly. Kostelík ten byl na újmu místa hřbitovního a hřbitovu ani ku ozdobě nesloužil, ač měl věž s dvěma zvony. Dne 8. dubna 1792 došlo od kompetentních úřadů dovolení, a proto brzy na to po kommissionálním ohledání byl zbořen a zmíněnými zvony poděleny obce Zaječov a Kvaň a oltář z kostelíka toho přenesen do hlavního farního chrámu. Na hřbitově pak zůstal toliko byt pro hrobníka a kostnice, které když hřbitov od kostela dán byl, také zbořeny byly. Zároveň postaven nový oltář sv. Tekly.

Hřbitov, jak to bývalo dříve v obyčeji, nalézal se u kostela a sice na západní straně. Než toto svaté pole brzy nepostačovalo za místo pohřební, poněvadž bylo velmi malé a mimo to polohou svou bylo nevhodné; vždyť bylo velmi vlhké tak, že mrtvoly dlouho na hřbitově shníti nemohly. Proto odhodlaly se příslušné obce, že svým nákladem pořídí si nový hřbitov; což také za faráře a převora P. Klementa Martina Schreibra učinily, neboť počaly jej na západní straně na půdě Zaječovské r. 1852 stavěti a stavba ta za dva roky ukončena byla. Nový hřbitov byl téhož roku dne 29. května, v pondělí po pouti Svato-Dobrotivské od p. vikáře Josefa Vlčka, děkana Hořovického, slavnostným způsobem posvěcen.

Hřbitov ten byl po delším jednání v r. 1904 a 1905 znovu opraven, a to zevně i uvnitř.

Takovým způsobem hleděl klášter i s farou

vstříc lepší budoucnosti, až najednou zase r. 1866 vypukla válka mezi Rakouskem a Pruskem, která pro říši naši nešťastně dopadla. Po porážce našich vojsk rozběhli se Prusáci po celých Čechách a tak i Sv. Dobrotivá měla to potěšení, že dne 18. srpna t. r. spatřila první Prusáky, kteří všude, kam přišli, se roztahovali a pánovitě sobě počínali. V klášteře ubytovali se důstojníci v prvním poschodí, v síních školních učinili vojenský žalář a v přízemí v malém refektáři strážní síň a při tom neušetřili ani stromů ve dvorní zahradě, na něž přivazování byli neposlušní vojínové. Toto hostění Prusáků trvalo plné čtyry neděle a Prusáci byli tak krotcí, že bez ustání dotírali, aby se jim dobře a hodně předkládalo na stůl. Podivuhodnou byla však ta věc, že po uzavření míru byli ve svých požadavecích skromnějšími; neboť potom spokojili se se stravou jednoduchou, které by dříve ani nebyli přijali. Konečně budiž podotknuto, že prusští důstojníci až na některé chovali se v celku dosti slušně.

Nová rána nastala pro klášter v r. 1874, kdy majitel panství Zbýšovského, dr. Strousberg, za rozličných vytáček hleděl se zbavití té povinnosti, aby odváděl ke klášteři povinný almužnový deputát. Avšak ještě hroznější a smutnější doba nastala pro zdejší konvent, když na jmění Strousbergovo prohlášen byl konkurs. Konkursní sekvestor dr. Karel Ludvík Maschke zdráhal se dávatí klášteři ustanovený deputát a tak se věc v nepříznivém směru protahovala skoro čtyry léta, až konečně výnosem c. k. nejvyššího správního soudu ze dne 27. března 1878 byla celá záležitost ve prospěch kláštera příznivě vyřízena.

a tak spolu ta nejnútnejší existence pro zdejší klášter a faru zajištěna.

Než přes všechno to zdejší velmi chudobný klášter postrádal a až doposud postrádá mnohých potřebných věcí, jak k bohoslužbě, tak i k jiným účelům a jen s velikou obětí celého řádu augustiniánského nutné věci se pořizují. Tak zemřelý vdp. provinciál P. Pavel Hackel porídil pro zdejší konvent velmi krásné mešní rouchy se stkvostnými dalmatikami a dvěma pluviály, jakož i věčnou lampu a brzy potom zjednal z rozličných prostředků převor P. Marcel Hnízdo šest mešních rouch.

Že i kostel nalézal se v zuboženém stavu, neřeba ani podotýkati; neboť stěny chrámové byly zcela odřené a malba, může li vůbec o malbě řeč býti, nebyla ani ku poznání. Aby tedy svatyně Boží aspoň trochu slušně ozdobena byla, ujal se práce té velmi zasloužilý převor zdejší a po delší dobu sbíral dobrovolné dary na obnovení kostela, což se mu tak šťastně podařilo, že v r. 1886 nákladem skoro 4000 zl. počal kostel uvnitř opravovati. Mezi dobrodinci, kteří přispěli značnými dary, jmenují se Její Veličenstvo, v Pánu již zesnulá císařovna a královna Česká, Marie Anna, která věnovala najednou 500 zl.; zemřelý převor Domažlický P. Eustach Dušek, jenž daroval 1500 zl. a jistý výměnkář*) z Olešné, který na obnovení oltáře svatě Moniky věnoval 100 zl. a konečně i o tom zmíniti se dlužno jest, že zdejší přífařené obce poskytly darmo povozy a jiné práce v ceně 98 zl. a p. převor P. Marcel Hnízdo mnoho jiných potřeb

*) Ze skromnosti nechtěl tento výměnkář jmenován býti, ač v pamětní knize jméno jeho uvedeno jest.

ze svých soukromých prostředků. Než ke všemu tomu, aby celá oprava provedena býti mohla, nedostávalo se ještě 675 zl. 88 kr., které velkomyšlně daroval sám vdp. provinciál P. Pavel Hackel.

Za takových okolností byla svatyně Boží u Sv. Dobrotivě nádherně obnovena tak, že nyní slouží ke cti zdejší celé krajiny a právem říci můžeme, že v celém okolí nenalézáme tak krásného a zároveň prostranného chrámu Páně, jako právě u Sv. Dobrotivě.

Nesmíme zapomenouti, abychom nevzpomněli nesmrtelných zásluh převora P. Marcela Hnízda, kterých si dobyl o zdejší klášter a chrám: Páně a právem může se tento výtečný a vzorný kněz nazývati obnovitelem a znovu-křisitelem kláštera Svato-Dobrotivského. Bůh také zajisté odměnil jej na věčnosti*) a již na zemi dopřál mu té radosti, že s chloubou mohl hleděti na dílo své, ke kterému kromě velikých starostí i svou hřívnou hojně přispěl.

V r. 1892 byla pořízena nová křížová cesta většinou ze sbírek, ku kterým i domácí obyvatelstvo ochotně přispělo.

Chrám uvnitř krásně opravený volal však také po opravě vnější; vždyť krytina šindelová byla velice sešlá a trámův ve krovu na mnohých místech prohnílé. Proto provinciál P. Alipius Tonder ku prosbám kláštera odhodlal se k nákladné opravě, neboť dal trámův ve krovu obnoviti a celou střechu místo nevkusné šinde-

*) P. Marcel Hnízdo zemřel dne 22. listopadu 1889 a byl pochován na den sv. Kateřiny za hojného účastenství obecního celého okolí. Rakev jeho doprovázelo skoro 20 kněží a přes 40 učitelů pěli smuteční zpěvy, což jest nejlepším důkazem vážnosti, jaké se těšil. R. I. P.

lové krytiny pokryl krytinou plechovou a spolu opraveny byly zdě i římsy chrámové. O dvě léta později byl restaurován důkladně také konvent a přikryt místo šindelem taškami.

Než i nynější provinciál P. Aurelius Labler nepřestává zdejší chudobnou, ale jinak starobylou svatyni podporovati, neboť i za jeho vlády byly v klášteře i v kostele podniknuty důkladné opravy.

Ó kéž by zdejší svatyně dočkala se zase lepší budoucnosti!

Díl druhý.

Vypravování o sv. Dobrotivé.

I.

Původ svaté panny Dobrotivé a darování ostatků jejích klášteru Ostrovskému.

Svatá Dobrotivá, o níž v tomto díle v krátkosti chceme vypravovati, byla jedna z oněch panen,^{*)} které za vůdcovství sv. Voršily podstoupily smrt mučennickou. Za příkladem sv. Voršily, o mnoho let později, založila zbožná dívka, jménem Angela Mericia, z diecese Veronské v Itálii, ženský řád, jemuž s dovolením papežovým dala jméno: »řád sv. Voršily«, a odtud se řeholnicím těm říká Uršulinky. A právě proto mnozí se domnívají, že sv. Dobrotivá byla ze řádu sv. Voršily, což na velikém omylu se zakládá; neboť řád ten až teprve v šestnáctém století založen a toliko ke cti této veliké mučennice řádem sv. Voršily nazván byl.

^{*)} Vypravuje se, že těch svatých panen bylo 11.000; což mnozí popírají, říkajíce, že k této domněnce dalo podnět pojmenování jedné té svaté panny Undecimilly.

Svatá Voršila (Ursula) dcera Daněte, knížete v Britanii, již od útlého mládí vedla život bohabojný, i aby Bohu mohla dokonaleji sloužiti, zaslíbila svůj panenský stav nebeskému ženichu Ježíši Kristu. Než rodičové její zasnoubili ji synu královskému, kterémužto přání rodičů svých jako poslušná dcera vyhověti chtěla a toliko jednu podmínku od svého ženicha si vyžádala, aby mohla totiž ještě po tři léta v panenství Bohu sloužiti. To když jí od ženicha povoleno bylo, vybrala sobě za společnice 10 velmi zbožných panen, z nichž každá sobě zase 1000 panen přibrala, takže v celku bylo 11.000 panen, s nimiž pak sv. Voršila odjela do Kolína nad Rýnem, kde ve snách od anděla napomenuta byla, aby se svými družkami vydala se na cestu do Říma. Poslušna hlasu andělského a sama toho již dříve žádostiva, chvátala do posvátného Říma, kde pobožnost svou řádně vykonajíc, navrátila se zase do Kolína, který právě v tu dobu obležen byl od pohanských Hunů.

Hunové vidouce tak veliký zástup zbožných dívek hněv svůj i proti nim obrátili a všechny z nich, vyjma svatou Kordulu, rozličným způsobem mučili a je zavraždili. Tak sv. Voršila dne 21. října r. 453 od nich šípem byla usmrcena a druhého dne také sv. Kordula pro své panenství smrt mučennickou podstoupila. Než Bůh své věrné služebnice oslavil; neboť následující noci nelidští Hunové viděli, jak všech 11.000 od nich zavražděných panen obchází s rozžatými svícemi po městských hradbách, kteréhož vidění Hunové tak se ulekli, že od města Kolína v největším nepořádku utekli.

Kosti a těla jmenovaných služebnic Božích dostaly se brzy do rozličných zemí, kde všude

pak veliké děly se zázraky a to jenom proto, aby Bůh před celým světem oslavil tyto svaté panny. Mimo jiné vypravuje se, že Panna Maria objevila se jakémusi Heřmanovi, jinak Josefu nazvanému, a jemu pověděla, že všechny panny příkladem jejím se řídily a proto že v nebesích veliké slávy došly. Jiný muž jménem Klemák*) jsa ve vidění napomenut, vydal se do Kolína, kde prý ku počtě pannám z tovaryšstva sv. Voršily chrám vystavěl. Blahoslavené Bohumíře a sv. Alžběty prý se při smrti objevily a za ně u Boha orodovaly. Jiná osoba zase po smrti obživila a k ustrnutí všech přítomných vyprávěla, že na přimluvu sv. mučennic z očiště vysvobozena jest a tudíž že na svět se navrátila, aby lidi k účtě těchto svatých panen napomínala; neboť prý každému při smrti nápomocny jsou. Když chlípník jeden snažil se jistou dívku podvodem svěsti k nečistotě, vzývala ubohá v pokušení tom sv. panny o pomoc, které se jí hned objevily a místností, kde smilník svůj hříšný skutek vykonati chtěl, kráčely a způsobem takovým dívku od pádu vysvobodily. Místnost ta napotom po dlouhou dobu přelíbeznou vůní naplněna byla. Mimo tyto zde uvedené zázraky možno dočísti se v starých knihách ještě o jiných a to dosti důležitých událostech.

Pravili jsme hned svrchu, že ostatky a těla svatých mučennic záhy dostaly se do mnohých krajin a tak snad i řízením Božím se stalo, že také do Čech svaté ostatky jejich přišly, kde v rozličných chrámech dlouho se chovaly a snad až doposud chovají. Tak kostel u sv. Tomáše

*) Později byl za blahoslaveného prohlášen.

v Praze choval tyto ostatky: částku těla svatě Ekloty, sv. Justiny, sv. Voršily, díl dásně sv. Dobrotivé, hlavu, rameno a část těla sv. Christokoly a růžičky snad všech panen. Mimo tyto bylo ve skříni osm hlav, rameno a tělo sv. Berengarie, dcery krále Španělského, z něhož ještě v sedmáctém století některé kosti na zdi chrámové se nalézaly. (Lib. Thom. membr.) Rovněž ve velechrámu sv. Víta na hradě Pražském bývala čelist sv. Benigny, znamenitý ostatek sv. Voršily, celé tělo sv. Sapientie a dva kousky z těla jejího ženicha sv. Eleuteria; dále ostatky sv. Regíny, Christokoly, Rosy, Žofie, Korduly a Zuzany a hlav několik. (Pešina im Phosph. Rad. 4, p. 520.) Chrám v Olomouci dostal darem 18. června 1267 od Přemysla Otokara, markhraběte Moravského, tělo sv. Korduly.

Sv. Dobrotivá (Benigna), jejíž ostatky na Ostrovském, nyní Svato-Dobrotivském nazvaném klášteře se chovají, byla také jednou z oněch panen, které žily v tovaryšstvu sv. Voršily. Narodila se v zemi Anglické ze vznešeného rodu a hned v útlém mládí obětovala své panenství Ježíši Kristu. Ve své snaze a touze po křesťanské dokonalosti připojila se ke družině sv. Voršily, kde vynikala velikou zbožností a byla mezi těmi nejčelnějšími pannami, jak patrně ze zpráv, které zanechal Ogliati Simon Villaticus flagellus, probošt u Věch Svatých v Praze a jiní. (Cruigerius ad 12. febr., Balbin a j.)

Sv. Dobrotivá, jako ostatní družky její, dokonala život svůj dne 21. října 453 jsouc od pohanských Hunů pro víru Kristovu a pro své panenství smrti mučnickou počtěna. Všechny její ostatky byly z Kolína do Říma převezeny, kde u veliké účtě a vážnosti chovány byly. Mezi tím,

jak jsme v dílu prvním pověděli, založen byl na Ostrově od pana Oldřicha Zajíce klášter, do něhož uvedeni byli mniši řehole poustevníků sv. Augustina. A nezdá se stávalo, že ku ozdobě řádu mnozí členové rodu Zajícovského vstupovali do něho a někdy i mimo řád dosáhli velikých hodností. Mezi jinými vstoupil do řádu pravnuke zakladatelův, jenž také Oldřich se nazýval a byl synem pana Viléma z Valdeku, nejvyššího komorníka královského a pěstouna Otce vlasti, Karla IV. Tento Oldřich domohl se hodnosti kanovníka na hradě Pražském, a když v jistých záležitostech v Římě roku 1320 meškal a zvěděl o účtě, jež se sv. Dobrotivé prokazuje, vyžádal si tělo této svěťce, které ještě s jinými ostatky do Čech přivezl. Před svou smrtí, která ho r. 1326 zastihla, odkázal tělo sv. Dobrotivé s ostatními ostatky svatých klášteru na Ostrově a teprve, až bylo důstojné místo pro ně přichystáno, bylo od sv. Tomáše z Prahy, kde mezi tím uschováno bylo, přeneseno na Ostrov, což stalo se dne 23. května 1327 na slavnost nanebevstoupení Páně. A od této chvíle počal se klášter nazývati ne více klášterem Ostrovským, nýbrž klášterem blahosla-vené Panny Marie a sv. Dobrotivé a prodlením času stalo se, že jmenoval se krátce klášterem Svato-Dobrotivským, jak až podnes se nazývá.

Jako v Římě ostatky sv. Dobrotivé u veliké účtě byly, tak i zde brzy našli se ctitelové, kteří o důstojné ozdobení a uložení ostatků sv. Dobrotivé se postarali. Zprvu byly ostatky svaté mučennice uloženy ve skryši na způsob kapličky, která jsouc těsně mezi pilířem chrámu hlavního a kostelíčkem malým neboli kaplí Panny Marie, nyní sv. Mikuláše Tolentinského nazvanou, byla tmavá a okno, které v ní uděláno bylo, sloužilo

více proto, aby tam vlhko se nedrželo. Do této malé kapličky vcházelo se dveřmi z kaple svatého Mikuláše, jakož až dosud se děje. Oltář v této kapli Mikulášské, jakož i kamennou věž svým nákladem dal zhotoviti roku 1682 pan Samuel Ignát de Bois, císařský hejtman na Zbiroze, Točniku a Zbraslavi, jak tomu nasvědčuje latinský nápis na oltáři této kaple:

Magni Sancti Patris Augustini Amori D. Nicolai
Tolentinatis Honori, Thaumaturgae Virginis,
Martyris S. Benignae Decorum Aram hanc

S. C. M. Dominiorum Zbirovensis, Tocznicensis
et Aulae Regiae capitaneus Samuel Ignatius de
Bois cum Anna Florentina Barrara conjuge sua
erexerunt, filiamque de hoc thoro genitam Annam
Maximilianam Benignam tute ari Patronae Suae
(benigne) fovendam commendarunt ipso die
peregrinationis.

Dominica Exaudi, 3. Junii.

Překlad tohoto nápisu pak zní: Velikého svatého Otce Augustina lásce, sv. Mikuláše Tolentinského cti a divotvorné panny a mučennice svaté Dobrotivé oslavě oltář tento na J. C. M. statech Zbirožském, Točnickém a Zbraslavském hejtman Samuel Ignát de Bois s Annou Florentinou Barrarou manželkou svou vystavěli a dceru z tohoto manželství zplozenou Annu Maximiliánu Benignu bezpečně oltáři této patronky (dobrotivé věnující) odporučili v den poutní, v neděli „Exaudi“ 3. června.

Pod samým vchodem do kapličky pod prahem

dveři roku 1381 pochována byla panna Katerina, dcera urozeného pána Mikuláše z Řičan a z Hořovic.

Brzy po přenesení těla sv. Dobrotivé postavili se řeholníci zdejší, aby byla zhotovena socha této svaté panny a podoba její, jak zachovaný popis líčí, jest asi tato: „Socha byla vyřezána ze dřeva a měla výšky sedm čtvrtí lokte Pražského, vyjma korunku, která zvláště na hlavu sochy postavena byla. Oděv na soše vyřezán byl podle způsobu oděvu panského a celá byla barvy bílé. Celá socha tak zhotovena byla, ana sv. Dobrotivá stojí; obličej byl tahů krásných, ušlechtilých a nábožných; oči jako ku spani zavřené a ruce křížmo přes sebe složené, při čemž dlaně byly k tělu obráceny. Na prsou byla vydlabána dutina na způsob malé skřínky a sklem opatřena, poněvadž časem bývaly v ní kosti svatého těla.“

Za drahně let socha ta sešla a ač byla dosti chatrná, tož přece byla krásná, spanilá a utěšená. U této sochy na přimluvu svaté Dobrotivé děly se veliké zázraky a proto socha ta byla u veliké vážnosti chována jakožto socha zázračná. Také se vypravuje, když řeholníci klášter opustili, že Markéta Tancarka (Toncarová), rychtářka ze Zaječova, byvši ve snách napomenuta, aby se postarala o důstojné ozdobení sochy svaté Dobrotivé, dala ji roku 1865 obnoviti u malíře Davida Schnabla z Nepomuku.

Jakmile v klášteře Ostrovském tělo svaté Dobrotivé s jinými svatými ostatky uloženo bylo, hned ze všech stran ohromní zástupové poutníků na výroční den přenesení těchto draho-cenných ostatků t. j. na slavnost na nebe vstou-

pení Páně hrnuli se na Ostrov, aby vyžádali si pomoci a milosti u Boha na přimluvu svaté panny Dobrotivé. Že býval veliký nával poutníků, tomu nasvědčuje ta věc, že tehdejší papež Bonifacius IX. udělil všem do Sv. Dobrotivé putujícím veliké duchovní milosti; neboť podle jeho milosti; neboť podle jeho nařízení měli býti účastni odpustků všickni věrní křesťané, kteří by na den na nebe vstoupení Páně z hříchů svých se vyzpovídali, uctivě velebnou Svátost přijali a chrám nejblahoslavenější Panny Marie a svaté Dobrotivé navštívili. Řeholníkům pak, aby mohli poutníkům svatými svátostmi řádně posloužiti, propůjčil jmenovaný papež právo, aby si mohli zvoliti osm zpovědníků, kteří by po celých sedm dní před poutní slavností směli poutníky rozhřešovati ze všech hříchů, ano i ze všech zadržovaných po způsobu kněží římských. List papežský, jímž propůjčuje se právo odpustků zdejšímu klášteru, nese datum ze dne 16. dubna 1401. Když později pro nepříznivé doby poutní slavnost nekonala se více na slavnost na nebe vstoupení Páně, nýbrž až následující neděli po něm, jak až doposud se děje, byly sice odpustky plnomocné k této slavnosti ponechány, ale vždy jenom na dobu sedm let.

Když potom, jak jsme v díle prvním pověděli, povstaly v zemi husitské nepokoje a klášter třikrát po sobě oloupen byl, takže řeholníci přinuceni byli místo to opustiti, bylo dne 30. května 1434 tělo sv. Dobrotivé s výše jmenovanou sochou, jakož i ostatními ostatky svatých kláštera odneseno a na Valdeku uschováno, odkud po utišení zlořádů nazpět do původního sídla navraceno jest. Než pokojní časové dlouho netrvali; neboť již zase za Vladislava nastaly

bouřlivé doby a proto z obezřetnosti často jmenovaný převor Moric tělo sv. Dobrotivé ve skříni do zvláštního úkrytu položil a kamenem přikryl, aby kacířští zbůjníci tohoto vzácného pokladu klášterního zmocniti se nemohli; při čemž onu zázračnou sochu a jiné svaté ostatky bez úkrytu nechal.

II.

Převezení zázračné sochy sv. Dobrotivé a události při tom se sběhnuvší.

Slyšeli jsme již dříve, že rod pánů Zajiců velice chudnul a velikou část statků svých poznenáhlu odprodával. Po smutných dobách odebrali se páni Zajicové prodávše statky své do Litoměřicka na Mšeno, kamž s sebou vzali posvátné věci kostelní, jako obrazy svatých, kalichy a monstrance, aby tyto věci nepřišly do bezbožných rukou.

Když díl statků klášterních prodán byl pánu na Knín, hned odtud počaly se věci a náradí kostelní odvážeti a mezi jinými naložena byla na vůz, jak se obyčejně říká, do řasuňku, také zázračná socha sv. Dobrotivé. Náklad zdál se býti těžkým a proto zapřáhnuto trojí spřežení silných volů; avšak spřežení volů za den toliko dvě míle ujeli, poněvadž byli náramně umdleni a pod tíhou nákladu velice se potili. Druhého dne v jízdě pokračováno a cesta tentokráte ku podivu rychle ubíhala a tažná zvířata s velikou rychlostí náklad ten táhla. Na místo určené přirazivše, dali se hned do práce, aby věci s vozu složili a všichni velice se podivili, když na voze nebylo sochy svaté Dobrotivé.

Jeden druhého se vyptával, kam se asi socha poděla; ale nikdo nemohl na to určitou odpověď dát. Pan Jiří Zajíc vytykal vozkům, že na cestě nebyli dosti opatrnými a že svou vlastní nedbalostí takovou drahocennou památku ztratili a tudíž tři z nich vyslal, aby pátrali po cestě, kudy jeli, zdaž by tomu přišli na stopu, kde se asi socha ta nalézá. Vozkové po celý den pilně hledali, avšak práce jejich byla marná; neboť ničeho nenalezli aniž se dopátrali, kde by ona zázračná socha byla a proto s nepořizenou navrátili se do Mšena.

Brzy po té znovu ze Mšena vyslání byli do kláštera, aby ostatní věci odtud odvezli. A hle, k velikému ustrnutí a podivení svému spatřili hledanou sochu sv. Dobrotivé na svém dřívějším místě a jsouce nad tímto zjevem hrůzou a bázní naplněni, netroufali si, aby sochu tu s sebou na Mšeno vzali a protož naloživše jenom věci kostelní odjeli a sochu zázračnou na svém místě nechali.

Paní Zajícová na svém zámku Budínském vystavěla již před tím kapli a chtěla, aby v ní ta zázračná socha panny Dobrotivé umístěna byla a proto nařídila, aby na šestispřežném voze tento drahocenný poklad přivezen byl na Budín. Co nařizeno bylo, to také hned vykonáno bylo; neboť vydali se hned s povozem ke klášteru a sochu s původního místa vyzdvihnuvše a na vůz naloživše, nastoupili zpáteční cestu na Budín. A jako po prvé, tak i nyní koně, ač počtem šest, nemohli se hnouti z místa a trvalo to úplně dva dny, než na určené místo přijeli a zázračnou sochu v kapli umístili. Na druhý den pozvala paní Zajícová četné známé a přátele, aby přítomni byli mši svaté, která

sloužena býti měla před zázračnou sochou svaté Dobrotivé. Než jaké bylo jejich uleknutí, když vstoupivše do kaple, nespátřili tam zázračné sochy. I nastalo všude veliké vyptávání, kam asi socha přišla, až konečně po dlouhém hledání vyslán byl schválný posel do kláštera a již i povoz přichystán byl, aby odjel do Svaté Dobrotivé, jakmile se posel navrátí. Posel přišel teprve až třetího dne a přinesl zprávu, že socha ta nalézá se zase na svém dřívějším místě, z čehož všichni uzavírali, že se zde asi musel zázrak státi a že svatá Dobrotivá vyvolila sobě za své sídlo svatyni v klášteře na Ostrově.

Když socha odvážena byla, byl mezi vozky jistý hoch patnáctiletý, jménem Křištof Daušek, nápotom sedlák ze Žlutice, rodilý ze Záluží a ten jako stařec přes devadesát let starý z rozkazu pana Jana Kolense, rytíře z Kolna, hejtmána panství Zbirožského, Točnického a Zbraslavského u přítomnosti pana děkana Žebráckého, Bartoloměje Křišína, dne 18. května 1659 toto vydal svědectví: »Když jsem byl stáří věku svého 15 let, na poručení paní Zajícové byl jsem vyslán při jiných třech osobách jedním vozem a šesti dobrými klisnami zapřaženém, aby obraz svaté panny Dobrotivé z kláštera, na Ostrově řečeného, vyzdvihli a na Budín převezení, což se stalo, že jest paní Zajícová kapličku ku pouti svaté Dobrotivé na Budín zřítavěti rozkázala, však ten obraz tak těžce na to místo šesti koňmi přivezen byl, že jsou mohly klisny se potrhati, že by snázeji 18 strychů pšenice s vrchu na vrch dovézti mohly. Dva dny s tím obrazem na cestě byly, a když obraz na místo přivezly, ten hned paní Zajícová rozkázala obraz do kapličky přistrojené posta-

viti, aby na zejtrí ráno ku poctivosti mši svatou sloužiti dala. Mezi tím z dopuštění Božího ten svatý obraz nočního času se ztratil. Na ráno pak paní Zajícová se svými přátely ke mši svaté do kaple, kde obraz složen byl, jíti se strojila a obrazu žádného nenašla, tu hned s podivením velikým po obrazu pilně se ptáti dala. Posla do kláštera schvalného, zdali by ten obraz na svém předešlém místě stál, jest vypravila; fůra pak se šesti koňmi i s námi tři dny na Budíni, až by posel zpátkem se domů navrátil, čekati musela. A když posel se domů navrátil, oznamoval, že svatý obraz panny Dobrotivé na svém místě v klášteře Ostrově, jak jest vyzdvižen byl, tak zase postavený očima spatřil. To se stalo před 82 lety.

Toto písemné svědectví ověřeno jest podpisem a potzením schválně k tomu vyslaného notáře Michaela Františka Schneidra a zní následovně:

»Že týž Křištof ze vsi Žlutice na žádost pana děkana Křišína a pana Kolense J. M. císařské hejtmána, ode mne nížepsaného jest vyslyšán a jinačeji než by, jak nahoře psáno stojí, nemluvil, toho já dobrým svědomím a podpisem ruky mé vlastní dotvrzuji.«

Actum na zámku Konopišti, 3. dne Sept. 1677

Michael Franciscus Schneider,
Scriba redituum.

Když dále pátráno bylo po příčinách toho, jak mohla socha ocnouti se po dvakráte nativé hodili, shledalo se, že se to stalo dvé mile ujeli, volové spoceni byli, že se bylo způsobem zázračným, jak to také dokázal očitý náč dívati; na ráno jedouce dále s voly a snadně svědek Bartoloměj Kodras, občan ze Zaječova

a zbožný katolik, jenž býval kostelníkem v témže klášteře. L. P. 1646 jako stařec čítající 100 let věku svého o slavnosti poutní u přítomnosti veškerého duchovenstva a jiných vzácných hostí veřejně a slavně přísahou dokázal, že ten zázrak stal se za jeho mladých let a že jej sám jako očitý svědek viděl. Toto slavné přísahou stvrzené vyznání, které jmenovaný Bartoloměj Kodras učinil, slyšel také mezi hostmi přítomný Jakub Optálius, měšťan z Třebnic, městský písař a později radní ve městě Rokycanech a celou tu událost pan Optálius na věčnou památku do pamětní knihy chrámu Rokycanského zaznamenal dne 17. května roku 1646, jak následuje: »Paměti věc hodná, která se stala léta 1646; jdouce já na pouť Boží k sv. panně Dobrotivé post divína a vykonání služeb Božích, pan hejtmán Kolens z Kolna pozval kněžstvo, žakovstvo i množství z nás zvaných do refektorium ke stolování, když potom bylo po jídle, dal předvolati před nás jednoho starýho člověka, málo sto let starýho; ten se pravil Bartoloměj Kodras; ten vypravoval, že tu při tom chrámu Božím býval kostelníkem, že byla znamenitá ornamenta kostelní, byla monstranc stříbrná, pozlacená, kamením drahým vykládaná, až se típytila mezi očima, jaké kalichy, patěny, varhany znamenity etc. V tom se stala změna, že pán toho statku prodal to panství nějakému pánu na Knín i berouce pomalu některé věci odtud první den naložili na vůz se šesti voly zapřažené, co se jim vidělo, na vrch obraz sv. Dobroty dvě mile ujeli, volové spoceni byli, že se bylo očitý náč dívati; na ráno jedouce dále s voly a snadně jeli až i na místo přišli; i maje sundati s vozu,

Kláster Sv. Dobrotivský.

co přivezli, nenalezli obrazu svatě Dobrotivé. I ulekli se, ptajíce se jeden druhého, kde jest? Nemoha věděti; dva nebo tři zpátkem šli, den jeli po té cestě, co hledali, prázdní domů se navrátili; i jdouce poznovu jich tam ještě pro ostatky vyslali, přijda do kostela, našli ten obraz státi na oltáři velkém, tak jak prv stál, zanechali ho tu, ten podnes se tam nachází. Což týž Kodras, že jináč není, třebas to měl povinností stvrditi, mluvil. To já Jakub Optálius z Třebnic, co jsem doslychal od téhož Kodra, sám na památku tuto jsem napsal. Anno 1646 17 Maji. Laudate Dominum in sanctis Ejus!.

Když Bartoloměj Kodras zemřítí měl († 1648), zavolal k sobě na smrtelnou postel pána Optálie a před ním ještě jednou učinil slavné vyznání o tomto zázraku a poprosil, aby pán Optálius věc tu dobře zaznamenal, což také pán Optálius učinil, napsav to na tabulku, která visela na stěně v kapličky Svato-Dobrotivské. Z této tabulky byl každoročně poutníkům zázrak onen předčítán. Avšak Augustiniáné po svém návratu tabulku tu nenalezli a jenom tolik zvěděli, že jakýsi Jiří Nový, vulgo Koník, z Olešné pravil, že ji ne jednou čísti slyšel.

Patrně z těchto dvou zázračných událostí, že svatá Dobrotivá zvláště si oblíbila klášter na Ostrově, kde stále přebývati chtěla, aby, jak pravil jeden řeholník, nebeská královna nebyla bez dvořeninky, místo tak svatě bez strážkyně, zříceniny bez vážnosti, poustevna bez obyvatele, skříně bez pokladu a Ostrov bez perly.

III.

Další osudy svatě Dobrotivé před zázračným nalezením těla jejího a zázraky při tom se udávší.

Zázračná socha svatě Dobrotivé od té doby, co podruhé způsobem zázračným do kláštera přenesena byla, stála v kapličky, která úzká, lesná a beze vší ozdoby byla. Ano, socha tato v jmenované kapličky opuštěna jako perla ve skořepině, svíce pod nádobou; ale přec svou moc a zázračnost projevovala mnohými divy. Mimo to nacházela se v kapličky skřínka s ostatky mnohých svatých a právě těchto ostatků zmocnili se Uhři, kteří, jak již vypravováno, r. 1620 do Rokycan sem táhli, kde velikých nepravostí apáchali, kostel vydrancovali, svatých ostatků m zneuctili, že je po zemi semo tamo rozházeli a víko od jmenované skříně rozbili. O tomto ohaprázdném řádění Uhrů Plzeňští zvěděvše, vyslali do kláštera na Ostrov dva kněze, aby rozházené a zneuctěné ostatky sebrali, slušně ložili a tito za to majíce, že jsou to ostatky sv. panny Dobrotivé, s sebou do Plzně přivezli v kostele arciděkanském u sv. Bartoloměje Plzni složili naplnění jsouce při tom nevýlovnou radostí, že tak znamenitého pokladu se omohli. Tomuto odvážení svatých ostatků přimno bylo jisté děvčátko ze Zaječova, jménem Markéta Havlíkova, která nezhojitelným nedu- em stížena byla a dotknuvši se těchto, ihned zdravena jest. Tato Markéta Havlíkova prodávši se za rychtáře ze Zaječova Tancara, dala, jak jsme dříve slyšeli, sochu svatě Dobrotivé praviti.

Po vypuzení řeholníků pouť Svato-Dobrotivská jindy tak slavná byla zastavena, až i l. P. 1639 často zmíněný pan Jan Kolens obnovil a na jiný den přenesl a to na šestou neděli po Velikonoci, která připadá mezi oktávou na nebe vstoupení Páně, o čemž jsme se již také byli zmínili. Slavnost poutní panem Kolensem obnovená nemohla se konati ve velkém kostele a proto byla kaple sv. Dobrotivé (vlastně Panny Marie, nynější Svato-Mikulášská) nákladem Kolensovým z venku opravena a šindelem přikryta a urozený pan Jan Karel Příchovský rytíř z Příchovic, nejvyšší nad vojskem jízdným, dal do kaple poříditi nová okna, aby kaple také uvnitř důstojně vyzdobena byla. Tentýž pan Příchovský dal zhotoviti oltář sv. Moniky a svatého Mikuláše Tolentinského v klášteře Ročovském, jenž patří také řeholi augustiniánské. Stříbrnou korunku na hlavu pro sochu sv. Dobrotivé dala svým nákladem zhotoviti nám již známá paní Anna z Ekersdorfu.

IV.

Nalezení těla svatě Dobrotivé a události při tom.

Jak jsme již slyšeli, l. P. 1622 vyslaní kněží Plzeňští odnesli ostatky svatých z kláštera a domnívali se, že spolu mezi nimi bylo i tělo svatě Dobrotivé. Avšak tomu tak nebylo; neboť již dříve před příchodem Uhrů převor P. Moric ukryl ostatky sv. Dobrotivé do bezpečného úkrytu, na který se pak úplně zapomnělo a proto všeobecně se za to mělo, že tělo této svatě panny a mučennice pryč odneseno bylo anebo že snad nadobro se ztratilo.

Když řeholníci nazpět do kláštera se navrátili, hned veškerou svou péči věnovali opravování kostela, zvláště menší kapličky Svato-Dobrotivské, aby v ní mohli sloužiti mši svatou. Proto zapotřebí bylo, aby do ní vložen byl oltář a náležitě pro bohoslužbu upraven. Za tím účelem prolomena byla zeď uvnitř kaple ke straně hlavního oltáře chrámového, jakož i zeď v kapli upravena býti musela, aby se nad oltářkem mohla postaviti zázračná socha sv. Dobrotivé. Při této práci z rozkazu představených zaměstnán byl bratr Josef Demenin a klerik Jindřich Hetzen-dorffer. Konajíce úlohu sobě svěřenou přišli na veliký kámen, který když odvalen byl, objevila se zrakům klerikovým skříň, na níž černými písmeny psáno bylo: »Sanctae Benignae Corpus 1493 reconditum« (Svatě Dobrotivé tělo 1493 uloženo).

Když důkladněji krabice prohlédnuta byla, posláno bez meškání do Hořovic pro pana vikáře Jindřicha Viléma Pecháčka (později stal se arciděkanem Plzeňským). A jako řízením Božím stalo se, že tu byl s povozem svým pan Jiří Tadeáš Heisler, správce hutí Komárovských, který svou příležitost sám pro pana vikáře půjčil. Než pan vikář přijel, roznesla se pověst o nalezení těla sv. Dobrotivé rychlostí blesku po celém okolí, což na lid tak mocně působilo, že ze všech stran radostí naplněn přicházel, aby svou pobožnost u sv. Dobrotivé vykonal. Mezi zástupem sběhnuvšího se lidu byla také Ludmila, manželka Jiřího Lukáše, obyčejně »Melíšek« zvaného, jenž býval mlynářem a měl mlýn svůj nedaleko kláštera. Ta přichvátala se svým synkem Bartolomějem, jenž těžce nemocen byl tak, že ani jisti nemohl a po tři plné neděle ani kroku neudělal.

To když viděl zmíněný klerik, Jindřich Hetzen-dorffer, pojal mlynářku za ruku a vstrčil ji s jejím synáčkem do té skrýše, co tělo sv. Dobrotivé odpočívalo. A sotva že pacholík se svou matkou do skrýše vstoupil a skříň s tělem svaté panny se dotekl, hned uzdraven byl tak, že mohl odtud sám odejít a tak hned jísti sobě žádal.

Zatím přijel již pan vikář z Hořovic, aby tělo sv. Dobrotivé ve vši uctivosti a s velikou slávou podle obřadů církevních ze skrýše vyzvedl. To stalo se dne 29. dubna 1677 právě v pátek ve tři hodiny po neděli bílé.

Tělo sv. Dobrotivé bylo uloženo tehda v krabici olovené, která tak porouchána byla, že z jednoho rohu bylo viděti kosti svatého těla, od nichž vycházela přelíbezná vůně. Že ta krabice právě ostatky v sobě chovala, tomu nasvědčovala kromě zmíněného latinského nápisu také pečeť, jež křížem opatřena byla. Tělo sv. Dobrotivé po svém vyzdvižení ze skrýše bylo prozatím přeneseno do vedlejší kaple Svato-Mikulášské a postaveno ku zázračné soše této světi; neboť v původní kapličce bylo se obávati, že by se mohlo přihoditi nějaké neštěstí, poněvadž hlavní stěny hrozily sesutím.

Při přenášení svatého těla zázračná socha, ač před tím bledá byla, náhle se v tváři překrásně začervenala; což když přítomní účastníci spatřili, náramně se ulekli a poznavše v tom zázrak Boží velice se zaradovali a Boha v Jeho svatých a vyvolených velebili a chválili.

Tento zázrak na základě výpovědí očitých svědků ústně a později na žádost převora P. Valentina Weidnera písemně zvláštním listem do-svědčil svrchu jmenovaný klerik Jindřich Hetzen-dorffer, jenž později stav se knězem byl převorem

v rozličných klášteřích řehole augustiniánské. Zmíněná krabice s ostatky sv. Dobrotivé po svém slavnostním vyzdvižení tak, jak se našla, byla poslána do Prahy k tehdejšímu arcibiskupovi Janu Bedřichu hraběti z Waldsteina (1675—1694), jenž ji otevřel, svaté ostatky prohlédl, do jiné skvostnější skříně uložil a dne 27. května 1677 svou arcibiskupskou pečeti opatřil na důkaz, že jsou to právě ostatky těla svaté panny Dobrotivé a téhož roku nazpět do kláštera poslal.

Z těla svatého oddělil arcibiskup dvě částky, z nichž jednu pro sebe nechal a část druhou, totiž dáseň poslal s ostatním tělem do kláštera. Dáseň ta uložena byla do stříbrného pouzdra za sklo, aby mohla se věřícím podávati k veřejnému uctění a líbání. Nyní nalézá se na hedvábném polštáříku za sklem a dává se o hlavní pouti Svato-Dobrotivské poutníkům líbati.

Po arcibiskupském ohledání a potvrzení bylo tělo sv. Dobrotivé hostem v klášteře u sv. Tomáše v Praze až do září, kterého měsíce slavným způsobem odvezeno bylo do Dobrotivé. Na cestě dne 7. září průvod přenocoval v Žebráku a ostatky sv. Dobrotivé přes noc byly uschovány v domě pana Václava Vorla, primasa Žebráckého, který pak dal na památku této jemu prokázané zvláštní milosti na dům svůj latinský nápis tohoto znění: HaC aeDe VII. SepteMbrls reposltae fUerUnt ReLIQUiae S. Benlgnae (v tomto domě 7. září 1677 uloženy byly ostatky sv. Dobrotivé). Druhého dne na slavnost Panny Marie vydali se na cestu ku klášteru, při čemž nescíslní zástupové, kteří dílem k tomu pozvání byli dílem z vlastního popudu přišli, doprovázeli v průvodu svaté tělo panny a mučennice svaté Dobrotivé až do kláštera.

Ostatky ty pak uloženy byly, jakož až doposud umístěny jsou, v okně s obou stran zamříženém nad dveřmi kapličky Svato-Dobrotivské a vždy o výroční poutní slavnosti do prostřed hlavního kostela k veřejnému uctívání se vystavují.

Při birmování ve zdejším kostele v r. 1894 udělováném, Pražský arcibiskup kardinál hrabě Schönborn tyto svaté ostatky znovu prohlédl a nařídil, aby na místě staré a sešlé schránky byla pořízena nová. Zároveň tyto ostatky rozdělil na dvě části, z nichž jedna v nové schránce uložena jest na starém místě v okně nad vchodem do kapličky a druhá jest vystavena po celý rok na oltáři v kapličce sv. Dobrotivé.

Budiž zde poznamenáno, že při vyzdvížení nalezených svatých ostatků kromě pana vikáře přítomni byli: převor P. Chrysostom Otto, P. Filipp Rosenthaler, visitátor provincie augustiniánské, klerik Jindřich Hetzendorfer a bratr Liberát a Josef Demenin; mimo to již jmenovaný pan Jiří Tadeáš Hejzler, Václav Nedvěd, varhaník a občan Smečenský, Jan Marchal, měšťan z Hořovic a j.

V.

Některé zázraky na přimluvu sv. Dobrotivé vykonané.

Jaké zázraky od prvního přenesení sv. Dobrotivé se přihodily, nemožno nám udati, poněvadž všechny zprávy o tom skoro scházejí; což snadno tím dá se vysvětliti, když dobře uvážíme že klášter u sv. Dobrotivé od kacířů a jiných nepřátel velmi často byl vyplněn a pobořen. Když řeholníci zase do kláštera se navrátili, jedinká tabulka, která na zdi upevněna byla a na níž vyobrazena

byla nejsvětější Trojice, Rodička Boží a sv. Dobrotivá právě zázrak konající, hlásala novým obyvatelům klášterním zázrak, jenž se byl přihodil na přimluvu sv. Dobrotivé.

Z tabulky oné bylo možno seznati, že l. P. 1650 20. června Jan Míka, pekař a měšťan Starého Města Pražského, rodem z Mýta, chtěje se za letní noci na studnici domu svého ochladiti, posadil se na ni v tom domění, že víkem dobře přikryta jest. Než studnice odkryta byla, čehož on nepozoroval, poněvadž tehda noc byla tmavá a spadl tudíž na znak do studnice. Při tomto smrtelném pádu vzal onen měšťan útočiště k svatě Dobrotivé a svatá panna ho v pravdě zázračným způsobem zachránila; neboť ku největšímu podivení všech přítomných beze všeho úrazu a beze vší cizí pomoci dostal se ven, aniž by si byl omočil nohy ve vodě studniční.

Pan Václav Vorel, měšťan Žebrácký, u něhož, jak jsme slyšeli, řeholníci s tělem sv. Dobrotivé přenocovali, veřejně vyznal, že od té doby účasten byl zvláštního požehnání Božího. I umínil si událost tu zvěčniti, čehož mu dopřáno nebylo, poněvadž brzy na to zemřel. Pročež manželka jeho Alžběta r. 1692 za Kašpara Gerlicha provdaná, úmysl jeho vykonala dávši na dům nápis, který jsme již byli uvedli na jiném místě.

Jistá osoba ze vznešeného rodu, jejíž jméno pro urozenost, jakož i čas a místo od řeholníků zdejších tajeno bylo, když do kapličky sv. Dobrotivé vstoupiti chtěla, těžké železné dveře, které jenom s velkým namáháním zavřítí lze, před ní samy se zavřely, z čehož ona hned seznala, že sv. Dobrotivá si nepřeje, aby do kapličky její vstoupila, poněvadž hříchy poskvrněna byla. Šla tedy do sebe, hříchů svých litovala, z nich se

vyznala a tak konečně milosti Boží na orodování sv. Dobrotivé dosáhla.

Bývalý převor zdejšího kláštera P. Filip Rosenthaler byl povolán l. P. 1680 do Hořovic, aby posluhoval nemocným; neboť v době té panovala v Hořovicích morová nákaza. Dříve nežli na cestu se vydal, chvátal do kapličky Svato-Dobrotivské, aby u přítomnosti řeholních bratří poručil se do ochrany sv. Dobrotivé. Než při tom socha svaté panny náhle v obličeji se proměnila, z čehož jmenovaný kněz poznal, že v krátké době zemře. A to také skutečně se stalo, nebo nakaziv se při ošetřování nemocných na den narození Panny Marie téhož roku podlehl morové ráně.

Jiný kněz zase vyznal veřejně, že když jedenkrát v kapličce sv. Dobrotivé sloužil mši sv., spatřil zázračnou sochu, ana jest v obličeji celá zardělá a jako hněvem rozpálená a to v takové míře, že on sám i ministrant toho se zhrozili. Z toho poznal ten kněz, že neměl ve svém hříšném stavu ku oltáři Páně přistoupiti, aby před sochou čisté panny přinášel nejčistotnějšího Beránka v obět nebeskému Otci.

Dvě osoby, jež po drahnou dobu let trápila nesnesitelná hluchota, vzaly útočiště ku sv. Dobrotivé a sotva že do kaple její vstoupily, hned úplného sluchu nabyly.

Michael Dobner, měšťan Menšího města Pražského a mistr truhlářský, měl l. P. 1680 manželku svou, právě když byla v šestinedělí, morem nakaženou tak, že i ubohý kojeneček od své matky se nakazil a již zdálo se, že kojitelka i kojeneček podlehnou morem neúprosné smrti. Avšak na přímluvu svaté panny Dobrotivé matka i kojeneček zachráněni byli, a proto vděný manžel daroval

6. srpna do svatyně u sv. Dobrotivé tabulku s nápisem, zvěstujícím onen zázrak, která pohříchu se nezachovala.

Martin Lukáš, vulgo Melíšek zvaný, bratr výše uvedeného Bartoloměje, měl hrozné bolení zubů, že mnoho nocí ani bolesti spáti nemohl. Když pak s nábožností a uctivostí políbil ostatky sv. Dobrotivé (čelist, v níž byl jeden zub), hned veškera bolest pominula a on až do smrti neměl více žádného bolení zubů.

Saloména, dcera Jana Sládka, občana z Cehovic, byvši stará asi 22 léta, náhle ohluchla tak, že ani silný hlas zvonu neslyšela, tím méně hlasu řeči lidské rozuměti mohla. Jakýsi hlas vnitřní stále ji napomínal, aby vykonala kající pouť ku sv. Dobrotivé a že zajisté dojde uzdravení. Protož vydala se na cestu, (bylo to všední den 15. září 1678) ku klášteru, kde v kapličce před zázračnou sochou sv. Dobrotivé zkroušenou zpověď vykonati sobě žádala. A sotva že zpovídati se začala, hned jí sluch od Boha navrácen byl.

O dvě léta později byla jmenovaná Saloména navštívena morovou ranou (měla totiž dvě hlízy a puchýř) v takové míře, že pozbyla úplně paměti, nikoho neznala a také zcela nic mluvíti nemohla. Otec její ve jménu své dcery vykonal pouť ke sv. Dobrotivé a doporučil svou milovanou dceru do ochrany svaté panny mučennice. Když po vykonané pouti domů se navrátil, našel svou dceru zcela zdravou; neboť byla nabyta vědomí a mluvíti mohla správně beze všeho námáhání.

Když po druhé zase ohluchla, vykonala pouť r. 1409 k mocné a divotvorné panně a mučennici na den sv. Víta a opět uzdravena byla.

Rovněž její dcera Rosalie Polyxena Wild-

mannova (jak jeden Augustinián zaznamenal »panna na vdávání«) ohluchla, zcela nic neslyšela a nad to ještě na celém těle otokem postižena byla. V tomto zuboženém stavu umínala si, že se obětuje sv. Dobrotivé. Vydala se tudíž na cestu ku klášteru a ačkoliv velmi namáhavě, těžce a s velikým sebe přemáháním kráčela, tož přece až do kláštera pomalu se dostala. Když potom v zbožném rozjímání před oltářem svaté Dobrotivé klečela, jakoby jí někdo v hlavě vystřelil, uslyšela. Po ráně té úplného sluchu nabyla a zároveň i otok na těle povolil, takže než se domů od kláštera navrátila, stálému a novému zdraví se těšila.

Jiná zase žena l. P. 1710 před Bohem veřejně dosvědčovala a svědectví Božího se dovolávala, řkouc, že asi před 15 lety (1695) zdvihla v kapličce u sv. Dobrotivé špendlík, jenž na zemi tam ležel a jej domů s sebou odnesla. Doma však pozorovala, že ji píchá špendlík v uších a že ničeho neslyší. Když hluchota odejít nechťela, odebrala se ona žena do kláštera, aby špendlík na dřívější místo položila, což když učinila, zase dobře slyšela.

Jistá vznešená panna z Prahy darovala roku 1701 ke klášteru zdejšímu stříbrné oči na památku, že na přímluvu sv. Dobrotivé skrze milost Boží od neduhu očního vyhojena byla.

Jiná zase urozená paní, která roku 1704 z Příbrami k Ostrovcskému klášteru lesem kráčela, byla přepadena od dvou lupičů, z nichž jeden sekerou, druhý nožem ji usmrtiti hrozili. V této veliké tísní a hrozném nebezpečí útěchy vzala k panně Dobrotivé a lupičové nadále velikou bázní naplněni byli, že svůj ďáblský úmysl báli se vykonati. Když pak do

kláštera se svou sestrou a služkou se dostaly a v kostele před oltářem sv. Dobrotivé nábožně se modlily (bylo to 16. dubna), všechny tři spatřily, jakoby socha sv. Dobrotivé po třikráte na ně pohlédla a po třikráte oči otevřela, z čehož hned uzavíraly, že jenom na mocnou přímluvu sv. Dobrotivé vyvázly z rukou loupežnických.

Dorota Girkovička, ovdovělá Havlaská a Kubáková, v noci dne 8. února 1701 tak postrašena byla, že z leknutí na celém těle otekla, choditi nemohla a při tom se jí zdálo, že také oslepne, poněvadž na jedno oko nic neviděla a druhé také pořáde sláblo. Aby předešlého zdraví zase dosáhla, šla na pouť na Svatou Horu, kam se došmýkala s velikou obtíží a nazpět musela býti odvezena do mlýna Palasovského. Po té se jí otok na noze na třech místech provalil, jakož i pod samým okem, z kterýchžto otvorů hnis vytékal a následkem toho také otok povolil a proto ona cítila se býti zdravější. Nicméně ještě plných pět let neduživou byla, až jednou ve Vorlově, kde v službě byla, tři noci po sobě měla ve snách vidění, jakoby za sklem u velikém lesku krásnou a slícnou pannu byla viděla. Když druhého dne domácím ten sen vyprávěla, všichni hned poznali, že jest to sv. Dobrotiva a tudíž jí poradili, aby vzala útočiště ke svaté Dobrotivé, poněvadž tuto svatou pannu ještě nikdy neprosila. Za tím účelem vydala se dne 6. dubna 1706 na cestu do kláštera a namáhavě kráčeti musila, aby tam aspoň za soumraku dorazila. Druhý den, jakmile v kapličce zázračnou sochu sv. Dobrotivé uviděla, hned poznala, že to jest ona svatá panna, která se jí ve snách byla objevila. Na pouti té byla ona ubohá žena přítomna pěti mším sv., zkroušeně z hříchů

svých se vyznala, hodně nejsvětější Svátost oltární přijala a při tom sv. Dobrotivou vroucně za pomoc prosila. Účinek toho byl, že zase dřívějšího zdraví nabyla; neboť když z pouti své se navracela, již mohla beze všech obtíží kráčet, a to tak, že všechny, kteří s ní na pouť šli, předhonila. Za krátkou dobu otevřené rány na nohou, jako i ostatní neduhy beze všeho užívání a lékařského ošetřování pominuly. Sama potom o svém zázračném uzdravení dvakrát před svědky vyznání učinila a sice po první dne 29. září 1709 a po druhé dne 9. května roku následujícího.

Mandelína Pokorná, která v Příbrami sloužila, byla stále trdné mysli a za to se mělo, že ubohá dívka hořem a zármutkem se utrápí. I měla jednou v noci vidění; neboť spatřila před sebou krásnou a spanilou dívku s rukama před sebou křížmo složenými, která k ní řekla: »Co se rmoutíš? Trp ráda; nebo i já jsem trpěla a tak jsem se do nebe dostala.« Ze sna procitnuvši, znamenala polehčení v srdci svém. Když domácím vidění své pověděla, všichni poznávali, že to byla svatá panna a mučennice sv. Dobrotivá a hned jí ukázali obraz této světky, a ač obraz sv. Dobrotivé před tím nikdy neviděla, tož hned znamenala, že jest to ta panna, která ji se ve snách objevila a do duše její vlila občerstvení. Od té doby na poděkovanou několikráte k sv. Dobrotivé nábožně pouť konala a když po třetí o hlavní slavnosti Svato-Dobrotivské 1. června 1710 do kláštera přišla, zkroušenou zpověď vykonala a zpovědníka svého prosila, aby při mši sv. její utrácené srdce do ochrany sv. Dobrotivé poručil, což on také rád učinil, dívka ta potom vši tísně zbavena byla a po

celý život svůj všechna protivenství trpělivě snášela.

Jeden řeholník zdejšího kláštera, když dne 26. června r. 1708 ze Strašic do kláštera se navracel, zabloudil v hustých lesích, které mezi Sv. Dobrotivou a Strašicemi se rozprostíraly a nikterak nemohl se z lesů dostat na cestu pravou, až ho v tom i noc překvapila. V této noční době semo tamo bloudil, až se celý na těle i na duši cítil zemdlým býti. V takém trapném postavení vzýval za ochranu sv. Dobrotivou a sotva že krátkou modlitbu ke cti a chvále svatě panny Dobrotivé vykonal, již na sobě znamenal posilu a občerstvení a učiniv jenom několik kroků, hned na pokraji lesa se octnul a to právě na té cestě, která přímo ku klášteru vedla.

Mimo to zázračné vysvobození z pobloučení, bylo po dlouhou dobu možno se dočísti v klášterních zápiscích o podobných dvou případech zázračného vysvobození.

Rovněž dokázáno bylo, že mnohé ženy, které s největším nebezpečstvím smrti třeba již tři dny ku porodu pracovaly a porodit nemohly, když sv. Dobrotivou za pomoc prosily a když v jejich bolestném porodu kněz za ně u oltáře sv. Dobrotivé se modlil, ze všeho nebezpečství vyvázly a šťastně porodily.

Také možno uvést příklady, které byly hodnověrnými svědky potvrzeny, že nemocní, o jejichž uzdravení nejen lékaři, nýbrž i všichni pochybovali, když na radu svého zpovědníka sv. Dobrotivé se zaslíbili, způsobem zázračným svých nemocí zcela zbaveni byli, takže potom po celý život svůj žádnou nemocí více navštívení nebyli.

Z těchto zde v krátkosti uvedených zázraků

na orodování a přimluvu svaté panny a mučnice sv. Dobrotivě se zběhnuvších můžeme uzavíratí, jak sv. Dobrotivá ochotně každému, kdo k ní s důvěrností o pomoc se utíkal, ráda a ochotně pomáhala. Svatá patronka naše bude nám vždy mocnou orodovnicí u Boha, když k ní v zkroušenosti bráti budeme útočiště. Pročež budiž Bohu všemohoucímu od nás z toho vzdán zasloužený dík, že ráčil nám dáti tak mocnou a zázračnou pannu za patronku a zdejší svatyni tak vzácnou perlou ozdobiti, aby byla důstojnou strážkyní krajiny Svato-Dobrotivské a vznešenou komornou nebes královny, která svým zázračným objevením se zdejší místo posvětila.

